

STICHTING NATIONAAL MUSEUM VAN WERELDCULTUREN

VERANTWOORDING 2015

Inhoudsopgave

BESTUURSVERSLAG	3
VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT	13
JAARREKENING 2015	15
Balans per 31 december 2015 na resultaatbestemming	16
Categoriale exploitatierekening	17
Categoriale en functionele exploitatierekening 2015	18
Kasstroomoverzicht 2015	19
Grondslagen voor de financiële verslaggeving	20
Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling	21
Toelichting op de balans per 31 december 2015	24
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	32
Toelichting op de categoriale exploitatierekening over 2015	33
Toelichting op de functionele exploitatierekening over 2015	44
OVERIGE GEGEVENS.....	45
CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	46
BIJLAGEN	48
Bijlage 1: Activiteit en bereik	49

BESTUURSVERSLAG 2015

Het Nationaal Museum van Wereldculturen, gevestigd te Leiden op de Steenstraat 1, is een stichting met als doel huidige en toekomstige generaties inzicht te geven in de geschiedenis en ontwikkeling van niet-westerse culturen. Een belangrijk element daarin is de aandacht voor de wisselwerking tussen die culturen en de contacten met onze cultuur. Hiermee beoogt het museum bij een breed publiek een blijvend begrip en respect voor andere culturen te bevorderen.

De jaarrekening 2014 van de Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen volgt de door het Ministerie van OCW voorgeschreven methodiek, vastgelegd in het "Handboek verantwoording Cultuursubsidies instellingen 2013-2016", kortweg het "handboek".

Algemeen beleid

2015 is het eerste volledige kalenderjaar dat het Nationaal Museum van Wereldculturen in bedrijf is. We kijken er met grote tevredenheid op terug.

De neergaande trend die zich de laatste jaren op de locaties Tropenmuseum Amsterdam en Afrika Museum Berg en Dal manifesteerde, werd omgebogen tot een groei van bijna 20%. Onze investeringen in een andere programmering voor deze locaties, waar in het jaarverslag 2014 al op werd gewezen, betaalden zich dus meteen uit.

Ook de verbouwing van het Tropenmuseum trok ruimschoots de aandacht. Nu de verouderde publieksfaciliteiten weer op eigentijds niveau zijn gebracht en de indrukwekkende Lichthal in ere is hersteld, is het Tropenmuseum definitief "terug van nooit weggeweest". Voor Leiden was 2015 het tweede beste jaar ooit.

Bezoekcijfers zijn belangrijk, maar minstens zo belangrijk voor 2015 was de lancering van het Research Center for Material Culture in mei. Hiermee bestendigen we onze toonaangevende positie in het onderzoek van materiele cultuur en museale collecties van wereldculturen, en zijn we eens te meer een kruispunt van internationale en nationale samenwerkingsverbanden.

Onze missie voor de komende jaren is om bij te dragen aan wereldburgerschap, door aan onze bezoekers te laten zien "dat mensen in de hele wereld, op de verschillen na, hetzelfde zijn". In een samenleving waarin zoveel spanningen bestaan rondom culturele verschillen beogen we daarmee een verbindende rol te spelen. We presenteren onszelf nu als een *Museum over Mensen*. Dat werd in 2015 ook voor het publiek duidelijker zichtbaar met de lancering van een gemeenschappelijke huisstijl en een herkenbare merkstrategie.

Verder intensiveren we op elke locatie onze contacten met lokale gemeenschappen, en verkenden we de mogelijkheden om een belangrijkere rol te spelen in samenwerking en co-creatie. Ook de nieuwe perspectieven die we in 2015 ontwikkelden op ons collectiebeleid zijn op deze missie gestoeld.

De missie was ook de bron voor de zeer succesvolle nieuwe tentoonstelling in het kindermuseum Tropenmuseum Junior, getiteld *ZieZoMarokko*, die in oktober 2015 feestelijk werd geopend. Op hetzelfde moment lanceerden we in het Tropenmuseum ook de nieuwe publieksvoorzieningen en de in ere herstelde Lichthal, na een snelle en intensieve verbouwing die mogelijk was dankzij bijdragen van de BankGiroLoterij, het KIT, Shell en DMO.

In het Beleidsplan 2017-2020, dat in 2015 werd geschreven en dat de basis vormt voor de subsidieaanvraag die begin 2016 bij de subsidienten werd ingediend, is deze maatschappelijke ambitie de leidraad.

De grote investeringen in onze musea en de intensivering van ons tentoonstellings- en marketingbeleid konden worden uitgevoerd op een financieel verantwoorde manier. Daarbij hebben we ook in 2015 bewust gestuurd op het verbeteren van het weerstandsvermogen van het NMVW. Dit met het oog op de uitdagingen en ontwikkelingen die we de komende jaren voorzien.

Financiële positie

In de jaarrekening 2014 rapporteerden we al over de noodzaak om de Algemene Reserve van het NMVW na de fusie te versterken. Immers, het Tropenmuseum bracht geen eigen vermogen in, en van het Afrika Museum moest zelfs een negatief eigen vermogen worden verwerkt. Louter het door Rijksmuseum Volkenkunde in het verleden opgebouwde eigen vermogen moest nu de nieuwe, veel grotere financiële omvang van de organisatie stutten. In 2014 werd daarom bewust gestuurd op een batig exploitatieresultaat, zodat het eigen vermogen kon worden aangevuld. Maar de buffer die aldus ontstond was nog niet groot genoeg.

In 2015 is daarom opnieuw ingezet op het bereiken van een batig exploitatiesaldo. Belangrijke uitgaven werden niet gedaan of uitgesteld. We sluiten 2015 mede daardoor af met een positief financieel resultaat.

Rekening houdend met de vereiste resultaatbestemmingen resulteert een bedrag van € 301.000,- dat is toegevoegd aan de Algemene Reserve. Deze is hiermee uitgekomen op zo'n € 2.700.000,-, nog steeds aan de magere kant gegeven de omvang van de organisatie.

Het nieuwe museum schrijft ook in zijn tweede jaar mooie, zwarte cijfers. Deze ogenschijnlijk gunstige cijfers maskeren echter dat we in financiële zin aan de wind zeilen als het gaat om de reguliere exploitatie. Dat laat zich als volgt uitleggen.

Het *exploitatiesaldo vóór resultaatbestemming* bedraagt € 2.916.000,-, maar dat is geenszins maatgevend voor de "ruimte van het financiële jasje". In dat exploitatiesaldo zit namelijk een bedrag van € 1.637.000,-, zijnde het verschil tussen de door het Rijksvastgoedbedrijf gerekende huur voor onze locatie in Leiden en het voor die huur geormerkte subsidiebedrag. Dit is een als het ware te hoog subsidiebedrag, waarover wij in feite niet kunnen beschikken. Conform voorschriften wordt het via de resultaatbestemming dan ook opgenomen in het Bestemmingsfonds Huisvesting OCW.

Daarnaast hebben we in het exploitatieresultaat 2015 de jaarlijkse bijdrage van de BankGiroLoterij ad € 550.000,- opgenomen, zonder dat daar in de exploitatie kosten tegenover staan. Dit bedrag wordt echter volledig gebruikt voor de verbouwing van het Tropenmuseum. Omwille van boekhoudkundige redenen kunnen de kosten van die verbouwing niet volledig ten laste van 2015 gebracht, zoals dat met deze opbrengst dus wel is gebeurd. Slechts de afschrijvingskosten komen ten laste van 2015, en die zijn dit eerste jaar nog gering omdat de verbouwing in het najaar plaatsvond. De BGL-bijdrage wordt via de resultaatbestemming toebedeeld aan de verbouwing, in de vorm van een reservering voor de dekking van de afschrijvingslasten die de verbouwing voor de komende jaren oplevert.

Van het fictieve exploitatie-resultaat van € 2.916.000,- is derhalve al een bedrag van € 1.637.000,- + € 550.000,- = € 2.187.000,- niet maatgevend voor de 'reguliere' exploitatie van het museum.

Daarvoor gecorrigeerd resteert er nog steeds een aanzienlijk batig saldo van zo'n zeven ton. Maar ook dit bedrag is niet maatgevend voor de reguliere exploitatie.

In de eerste plaats was er in 2015 sprake van een eenmalige meevaller ten bedrage van € 149.000,- als gevolg van een technisch-boekhoudkundige herwaardering van eerdere (Volkenkunde-) afschrijvingen uit het verleden.

Een tweede meevaller ontstond doordat de opening van de Boeddha-tentoonstelling werd doorgeschoven naar begin 2016. De aanvankelijk voor 2015 begrootte kosten ten bedrage van per saldo € 200.000,- vielen daardoor niet in dit boekjaar, en schuiven door naar 2016.

En ten derde was er in 2015 sprake van enkele incidentele opbrengsten die in feite na-ijlden van voor de fusie. De eindafrekening van enkele in eerdere jaren uitgevoerde projecten leidde tot nabetalingen die in de opbrengsten werden verantwoord en waar geen kosten meer tegenover stonden. In totaal ging het hierbij om een bedrag € 132.000,- aan incidentele meevallers.

Geschoond voor deze incidentele factoren laat de exploitatie in 2015 dus een heel ander beeld zien. Het reële batige saldo over 2015 bedraagt dan nog slechts zo'n € 250.000,-. Voor 2016 is het beeld anders. Inmiddels is de organisatie op vlieghoogte gekomen en daardoor zijn de knelpunten in de reguliere exploitatie en operatie duidelijk geworden. Op tal van gebieden hebben we vastgesteld dat we niet uitkomen met de formatie-omvang die bij de fusie nog als haalbaar werd beschouwd. De kosten zullen daardoor toenemen. Dit verklaart dat de begroting voor 2016 een aanzienlijk tekort vertoont. Ook de meerjarenbegroting bij de subsidieaanvraag 2017-2020 geeft aan dat de huidige financiële ruimte in principe tekort schiet als het museum zijn potentie ten volle wil kunnen benutten en zijn ambities wil waarmaken.

De solvabiliteit van het NMVW is 0,66 en de liquiditeit komt per ultimo 2015 uit op 2,61. Hoewel deze cijfers een solide financiële positie weergeven, vraagt de omvang van het eigen vermogen zoals gezegd aandacht.

Een aanzienlijk deel van het vermogen, bijna € 7.100.000 is ondergebracht in bestemmingsfondsen met geormerkte bestemming. De vervangingsreserve Bedrijfsinstallatie ad € 932.552,-, het Bestemmingsfonds huisvesting OCW ad € 2.066.320,-, het Bestemmingsfonds Liefkes ad € 1.065.242,- en het Bestemmingsfonds BankGiro Loterij ad € 1.690.136,- zijn hiervan de grootste. Het bestemmingsfonds BankGiro Loterij zal vanaf 2016 worden benut voor de uitvoering van het Masterplan 2 in het Tropenmuseum.

Met betrekking tot het Liefkes fonds kan nog gemeld worden dat het legaat waaruit dit fonds is gevormd deels in de vorm van een effectenportefeuille aan het museum werd overgedragen. Een positief beleggingsresultaat komt ten goede aan het bestemmingsfonds Liefkes, net als een eventueel negatief resultaat ten laste van dit bestemmingsfonds zou komen.

Het fonds staat in dat opzicht buiten de exploitatie van het museum en het museum loopt dan ook geen risico's die de algemene reserve zou kunnen belasten. De bedoeling van het deels als beleggingsportefeuille overgekomen legaat was om de revenuen activiteiten uit te voeren, gericht op de Indonesië-collectie in brede zin. Het museum hanteert een defensief beleggingsprofiel. In 2015 was er een positief resultaat van € 45.000.

Voorgenomen activiteiten en subsidiebeschikking

In het subsidiebesluit voor de culturele basisinfrastructuur 2013-2016 zijn met Museum Volkenkunde en het Afrika Museum afspraken gemaakt m.b.t. de te leveren prestaties en overige verplichtingen uit de Regeling op het specifiek cultuurbeleid. Voor het Tropenmuseum werden in 2015 afspraken gemaakt over de te behalen aantallen bezoekers en scholenbezoek; met betrekking tot de overige in Bijlage 1. vermelde activiteiten werden geen afspraken gemaakt.

Aan de prestatieafspraken is voldaan, op een tweetal na die betrekking hebben op het Afrika Museum. Hoewel het in 2015 getelde aantal bezoekers in Berg en Dal ten opzichte van 2014 een significante stijging van 20% vertoont – waarmee de na de fusie direct doorgevoerde wijzigingen in de tentoonstellings- en publieksprogrammering vruchten afwerpt - ligt het aantal onder het indertijd (pre-fusie) met het Afrika Museum afgesproken gemiddelde. Ook bleef het aantal schoolbezoeken in Berg en Dal in 2015 met 10.582 achter bij het afgesproken gemiddelde (15.500). In 2014 waren er vergelijkbare verschillen met de prestatie-normen. Het is derhalve duidelijk dat de verwachtingen ten aanzien van het scholenbezoek in het Afrika Museum voor de periode 2013-2016 destijds te optimistisch waren.

Een overzicht van alle prestatie-eisen en overige verplichtingen voor het Nationaal Museum van Wereldculturen alsmede per locatie wordt verstrekt in bijlage 1.

Continuïteit en positie

In het jaarverslag over 2014 werd nog met zorg vastgesteld dat de continuïteit van het Nationaal Museum van Wereldculturen niet was gegarandeerd. Want de middelen die bovenop de bestaande subsidies van Volkenkunde en Afrika Museum nodig waren om het Tropenmuseum open te houden, waren slechts tot en met 2016 toegekend en binnen de OCW-begroting niet structureel vrijgemaakt. Dankzij een besluit van Minister Bussemaker van Cultuur werd de continuïteit van het museum in 2015 alsnog veiliggesteld. Zij maakte namelijk ook structureel ruimte vrij in haar meerjarenbegroting voor het Tropenmuseum als onderdeel van het NMVW. Of wij dat bedrag in de gewenste omvang ook daadwerkelijk toegekend krijgen hangt natuurlijk af van de beoordeling van onze subsidie-aanvraag, zoals dat ook geldt voor alle andere musea.

Risicomanagement

Risicomanagement is integraal onderdeel van het gevoerde beleid en ligt formeel vast verdeeld in de onderdelen: strategie, operationeel, financieel, financiële verslaggeving en wet- en regelgeving. De directie is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en is van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatiebrede risico's worden beheerst in 2015 adequaat hebben gewerkt.

De belangrijkste strategische risico's voor het museum zijn het behouden en verkrijgen van de subsidie in de komende cultuurperiode 2017-2020. Het museum volgt deze ontwikkelingen nauwgezet. Operationele en financiële risico's (prijs-, liquiditeits-, koers- en renterisico's) zijn vastgelegd in de managementinformatie en worden periodiek geanalyseerd. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis van de financiële risico's vindt periodiek plaats. Het museum stelt 2 maal per jaar een herijkte jaarresultaatprognose op.

Organisatiestructuur

De interne organisatiestructuur en het personeelsbestand is afgestemd op de omvang van de activiteiten van het museum.

Begroting 2016

Op 17 december 2015 is de begroting voor het jaar 2016 door de Raad van Toezicht geaccordeerd. Het resultaat na bestemming komt uit op een aanzienlijk verlies van € 572.748. Hieronder wordt de begroting op hoofdlijnen weergegeven:

Totale opbrengsten	€	3.438.000	
Totale subsidie OCW	€	17.679.605	
Subsidies uit publieke middelen	€	956.961	
Bijdragen uit private middelen	€	<u>1.084.880</u>	
Totale Baten	€		23.159.446
Totale salarislasten	€	7.557.335	
Totale afschrijvingen	€	1.251.384	
Totale huur	€	5.019.764	
Totale aankopen	€	40.000	
Totale overige lasten	€	<u>7.277.030</u>	
Totale Lasten	€		<u>21.145.513</u>
Saldo gewone bedrijfsuitoefening	€		€
Totale rente	€	22.000	
Resultaatbestemming	€	<u>-2.608.681</u>	
Resultaat na bestemming	€		-572.748

Kwalitatieve en kwantitatieve activiteiten 2015

Bezoekersaantallen

Het NMVW verwelkomde in 2015 op de drie locaties totaal 397.157 bezoekers, waarvan 93% betalend. In 2014 was dit voor de drie locaties tezamen 366.000, een stijging van 31.157 bezoekers (8,5%). Sinds de jaren 80 hebben de musea samen niet zoveel bezoekers getrokken. Het Tropenmuseum ontving 185.742 bezoekers en het Afrika Museum 73.160 bezoekers, voor beide locaties een stijging van 20%. Museum Volkenkunde ontving minder bezoekers dan in het topjaar 2014. Desondanks was het voor museum Volkenkunde met 138.255 bezoekers het een na beste jaar ooit en valt op deze locatie de grote stijging (19 %) van school bezoek (primair en voortgezet onderwijs) op. In Leiden ontving het museum daarnaast nog 13.785 bezoekers bij activiteiten en evenementen die in nauwe samenwerking met lokale partners op het museumterrein werden georganiseerd.

Door het onderzoeksbureau Hendrik Beerda is voor de drie locaties ook in 2015 weer een kwantitatief bezoekersonderzoek uitgevoerd. De resultaten worden gebruikt ter ondersteuning en aanscherping van het beleid van marketing en communicatie en dragen in algemene zin bij aan kennis over onze bezoekers op het gebied van onder meer hun profielen, motivatie en waardering. Het Tropenmuseum is qua merkkracht gelijk aan het Stedelijk Museum en is in 2015 gestegen van de 12^e naar de 11^e plaats in de top 150 sterkste museummerken van Nederland. Voor alle drie museumlocaties geldt een hoge bezoekers-tevredenheid, een hoge intentie tot herhaalbezoek en een hoge waardering van de tijdelijke tentoonstellingen. Het rapportcijfer voor de totale bezoekervaring van het Afrika Museum is een 8,2, van het Tropenmuseum een 8,3 en van Museum Volkenkunde een 8,4.

Programmering

Leiden

De tentoonstelling *Geisha* werd verlengd t/m 25 mei en bereikte het hoogst aantal bezoekers voor een tijdelijke tentoonstelling in Volkenkunde ooit. Eind juni was de vrolijke opening van de tentoonstelling *GRRR... Machtige dieren wereldwijd*, samengesteld uit de eigen NMVW-collectie en met een grote bruikleen van het Rijksmuseum van Oudheden, dat zelf gesloten was i.v.m. renovatie.

In deze tentoonstelling werd de rol van dieren in het leven van mensen werd belicht: uit dieren ontstonden mensen, via dieren werden wijze lessen gegeven, dieren beschermden, brachten geluk en vruchtbaarheid, sommige dieren stonden voor status en zelfs tot aan de dood werd je in sommige culturen door een dier begeleid. Prachtige verhalen waren via audio te horen.

Dit jaar zijn ook een aantal kleinere tentoonstellingen samengesteld, steeds over onderwerpen met een bijzondere maatschappelijke relevantie. Op 17 maart werd in bijzijn van sponsors en stakeholders *Bedevaart naar Mekka* geopend. Hiermee kreeg de in 2014 zo succesvolle grote tijdelijke tentoonstelling over hetzelfde onderwerp een vaste plek in het museum, en daarmee kunnen we voldoen aan de grote belangstelling vanuit het onderwijs voor dit onderwerp.

Een maand later op 16 april opende een kleine expositie over de Peranakan Chinezen in Nederland. In mei is samen met Stichting Textiel Informatie en Documentatie Centrum (STIDOC) de tentoonstelling *Heden en verleden, museum als inspiratiebron* ingericht ter gelegenheid van het Textiel Festival in Leiden in de galerijen van Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Op 21 oktober opende een kleine tentoonstelling over 40 jaar onafhankelijkheid van Suriname. Deze tentoonstelling sloot aan bij de Maand van de Geschiedenis en werd ontwikkeld door gastcurator Ellen de Vries samen met Stichting Multimediale Cultuur en ons museum.

Bijzonder was een kleine presentatie in het Kabinet over het onderzoek naar codices (Mexicaanse beeldhandschriften). In dit project werkten de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Universiteit Leiden (UL) samen en zorgde de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) voor de financiering.

Amsterdam

Soulmade, de tentoonstelling met gastconservator Jasper Krabbé, is eind januari in aanwezigheid van de samensteller gesloten. De tentoonstelling *Grande Parade* liep nog tot en met 22 maart. Grande Parade was een installatie van de Aziatische kunstenaar en theatermaker Jompet Kuswidananto (Yogyakarta, 1976). Mechanische mensfiguren met trommels en wapens, motoren en paarden ontmoetten elkaar in de Lichthal. Deze ontmoeting was een spektakel van licht, geluid en beweging: trommels beginnen te roffelen, handen te klappen en uit luidsprekers klinkt onder andere het feestgedruis van een optocht. Met deze installatie verbeelde Jompet hoe mensen omgaan met een steeds veranderende samenleving.

Op 19 maart opende de tentoonstelling *Body Art*. Het succes van deze tentoonstelling resulteerde in een overname door het MAS in Antwerpen waar hij vanaf februari 2016 te zien is.

Eind april opende *Secret Love*, een tentoonstelling van het Weltekulturen Museum uit Stockholm. Met pakkende kleurenfoto's, schilderijen en knipwerk verbeelden Chinese kunstenaars hoe het is om gay te zijn in China.

16 oktober was een hoogtepunt voor het NMVW. Met veel publiciteit en in aanwezigheid van de Minister openden twee nieuwe tentoonstellingen in een verbouwd Tropenmuseum. Allereerst *De Sixties – a worldwide happening*. In de hele wereld waren de sixties een periode met enorme maatschappelijke, politieke en culturele impact; een tijdperk waarin de globalisering zoals wij die kennen voor het eerst vorm kreeg. Aan de hand van een aantal kenmerkende thema's laat de tentoonstelling zien hoe wereldwijde veranderingen zich vertaalden in grafische vormgeving, mode, muziek, architectuur, fotografie en media. Tegelijkertijd gingen de deuren van Tropenmuseum Junior weer open met *ZieZo Marokko*. Jong en oud gaan samen op reis met Esmaa, Fatima, Nasrdin en Yousef, die vertellen over hun leven: over het land van hun ouders, hoe het voor hen was om in Nederland op te groeien, wat ze in Marokko ontdekt hebben en wat hen inspireert.

De opening van beide tentoonstellingen viel samen met de presentatie van de geheel vernieuwde publieksfaciliteiten in de entreerimte, de nieuwe museumwinkel, het museum café en de vernieuwde Lichthal.

Berg en Dal

De tentoonstelling *Jimmy Nelson*, in december 2014 in het Afrika Museum geopend, heeft in 2015 veel publiek op de been gebracht. In de zomerperiode heeft de Montessori School uit Nijmegen kunstwerken gepresenteerd met het werk van Jimmy Nelson als inspiratiebron. Al enkele jaren laat deze school zich inspireren door een tentoonstelling in het Afrika Museum.

In september werd de fototentoonstelling afgesloten met een lezing door Jimmy Nelson zelf.

Een feestelijk optreden van Giovanca was op zondag 22 november het startschot voor de tentoonstelling *Rhythm & Roots*, een muzikale reis langs allerlei genres in de popmuziek die in de basis aan Afrika gelinkt zijn. Muziek heeft zich meer dan elke andere culturele uiting verplaatst van continent naar continent, waar het steeds weer mensen heeft geïnspireerd.

Van jazz tot salsa, van rumba tot rock-'n-roll en van blues tot hiphop: met een muzikale tijdlijn brengt *Rhythm & Roots* de wederzijdse beïnvloeding en ontwikkeling van deze en meer muziekstijlen in beeld en ten gehore.

In het Atrium zijn in het begin van het jaar nieuwe aanwinsten geplaatst. De rieten daken in een deel van het buitenmuseum zijn vernieuwd en er is onderhoud verricht aan verschillende huizen. En er lopen weer kippen en schapen door de dorpen en de onder de nieuw aangeplante bomen in het buitenmuseum, een lang gekoesterde wens van veel Afrika Museum bezoekers.

Randprogrammering en evenementen

Leiden

In Leiden werden zeven grote publieksevents geproduceerd: het *Boeddhisme weekend*, twee *Ladies Nights*, het *Maori-Weekend*, de *Museumnacht*, de *Nacht van Kunst & Kennis* en de *Wereldfair*. Museum Volkenkunde is vanwege de grote variëteit aan binnen- en buitenruimtes aantrekkelijk voor externe partners die bijdragen aan de randprogrammering. De *Djoser Reizigersdagen* zijn onverminderd succesvol en trekken nieuwe bezoekers. Het buitenterrein werd in 2015 ook verlevendigd door markten van stedelijke partners (*Bijenmarkt*, *Original Market*, *Kunst- en Boekenmarkt*). In de zomer stond het buitenterrein in het teken van de tentoonstelling *GRRR*: i.s.m. kunstenares Eline Janssen werd het terrein aangekleed en een krijttekenparcours uitgezet voor kinderen. Daarnaast zijn er incidenteel lezingen, concerten en rondleidingen geprogrammeerd en natuurlijk de collegereeks van de Museumjeugduniversiteit.

Amsterdam

In Amsterdam werd vanaf 2015 sterker ingezet op familieaanbod tijdens schoolvakanties. En met succes getuige de bezoekersaantallen in de vakanties. In 2015 produceerde het Tropenmuseum vijf grote publieksevents. Met *Body Art @ Mysteryland* presenteerde het museum zich voor het eerst groots buiten de muren op een (jongeren)festival. In twee zeecontainers werden dagelijks films en foto's uit de tentoonstelling *Body Art* gepresenteerd, evenals meet & greet met body artists en een echte tattooshop. Andere grote events waren het *Marokko-weekend*, het *Suriname-weekend* (i.h.k.v. 40 jaar onafhankelijkheid en de Maand van de Geschiedenis), het *Sixties-weekend* en de *Museumnacht* (met ruim 7.200 jonge bezoekers). Randprogrammering bestond onder meer uit de *Vrijheidsbrunch* op 5 mei, het buurtproject de *Museumstraat* (presentatie van collectie, lezingen en workshops in huizen in de Dapperbuurt), de *Valentijnspecial* i.h.k.v. buurtfestival 24 H Oost. I.s.m. het RCMC werd eind 2015 voor het eerst het *HipHop Museum* gepresenteerd: een uitwisseling tussen hiphop deskundigen, artiesten, wetenschappers en conservatoren over hiphop als het nieuwe erfgoed.

Berg en Dal

In het Afrika Museum is stevig ingezet op het *Kinderfestival*, het *Keti Koti Festival* en de verlevendiging van het buitenmuseum in de zomer. Gedurende 1,5 maand (11 juli t/m 30 augustus 2015) stond het buitenmuseum voor het eerst in het teken van een thema, namelijk *Vuur!* Er werden demonstraties, workshops, theatrale vertellingen, rondleidingen en zondag-specials rond *Vuur!* aangeboden. Het Afrika Museum trok in deze periode 40 % meer bezoekers dan de vorige zomers. Daarnaast bleek ook in Berg en Dal een vakantie-aanbod belangrijk voor publieksbereik. Tijdens het voorjaar, Pasen, Pinksteren, Herfst en Kerst presenteerden we een uitgebreid familie-aanbod. Daarnaast werd gedurende het jaar museumcolleges en de Museumjeugd universiteit georganiseerd.

Educatieve activiteiten en kinderen

Op elke locatie was er ook in 2015 voor kinderen vanaf 4 jaar een speciaal aanbod van publieksprogramma's en onderwijsprogramma's. Onder educatieve activiteiten verstaan wij alleen de onderwijsprogramma's, inclusief lesbrieven, lesprogramma's (online en offline op school). Deze programma's zijn met name gericht op het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO), incidenteel voor MBO en PABO's. Rondleidingen, workshops, lezingen etc. voor publiek vallen bij NMVW onder (educatieve) randprogrammering of evenementen. In 2015 bood het NMVW vijfenzeventig verschillende onderwijsprogramma's voor kinderen van 4 t/m 18 jaar. Kracht van dit onderwijsaanbod is het multi-disciplinaire en activerende karakter en de aansluiting op kerndoelen en behoeften van het onderwijs.

Vanaf 2015 wordt het onderwijsaanbod van de drie locaties maximaal op elkaar afgestemd. Er is binnen de afdeling Programma gewerkt aan een gezamenlijk kwaliteitsbeleid, zowel qua inhoud als vorm. In maart 2015 werd het NMVW-aanbod 2015-2016 voor het eerst gezamenlijk aangeboden in twee brochures: voor het PO (verzonden naar alle basisscholen binnen 60 km grens) en het VO (landelijke verzending). In 2015 is een benchmarkonderzoek gedaan naar de prijsstelling van het onderwijsaanbod, dat zal resulteren in een andere prijsbeleid vanaf het nieuwe schooljaar 2016-2017. De samenwerking met scholen bestond in 2015 veelal uit het inzetten van testgroepen bij de ontwikkeling van nieuw aanbod (vaak zijn dit vaste schoolrelaties), klankborden, mondelinge en schriftelijke evaluaties.

Leiden

Het onderwijsaanbod van Museum Volkenkunde bestond uit 15 verschillende programma's voor het PO en 13 voor het VO. Daarnaast werd online lesmateriaal aangeboden ter voorbereiding en verwerking. In Leiden wordt samengewerkt met de Cultuureducatiegroep Leiden die voor het PO speciale cultuurleerlijnen heeft ontwikkeld. Het onderwijsaanbod van Volkenkunde moet binnen deze cultuurleerlijnen en prijsstelling passen. Zowel communicatie als verkoop van de programma's verloopt (tegen betaling) via de Cultuureducatiegroep. Scholen kunnen gratis een programma afnemen, het museum ontvangt via de Cultuureducatiegroep een kleine vergoeding per leerling. In 2015 waren er 14.860 bezoeken vanuit het onderwijs. Het educatieve publieksaanbod voor kinderen bestond in 2015 uit de *Krachtenroutes* door de vaste opstelling, de *digitale barcoderoutes* bij de tijdelijke tentoonstellingen, *kleuterspeurtochten*, het programma van de *Museumjeugduniversiteit* en de *Wilde Bus*. Op 12 december 2015 werd het *WereldLAB* geopend, een nieuwe ruimte voor educatie- en publieksprogramma's. Deze ruimte bestaat uit een grote workshopruimte waar kinderen o.a. een nieuw interactief spel kunnen spelen, een gamelanruimte en een creatief atelier. In dit *WereldLAB* worden ook schoolgroepen ontvangen. Kinderen kunnen daarnaast lid worden van de *WereldClub* – een club met speciale activiteiten en nieuwsbrieven voor kinderen tussen 7-12 jaar (voorheen The Tribe) In de toekomst zal deze *WereldClub* ook op de andere twee locaties worden uitgerold.

Amsterdam

Educatieve activiteiten zijn met name gericht op het PO (13 verschillende programma's) en VO (10 verschillende programma's). Daarnaast is er divers aanbod ter voorbereiding en verwerking van het museumbezoek; niet alleen lesmateriaal, maar ook programma's in de klas of bv de publicatie *Mijn opa de Trekvogel*, het foto- en verhalenboek dat in 2015 door Querido werd gepubliceerd in een oplage van 30.000 exemplaren. Tropenmuseum ontvangt de meeste schoolkinderen van het NMVW, mede dankzij het kindermuseum *Tropenmuseum Junior* (TMJ). Ook heeft het Tropenmuseum een speciale familievleugel waar op zondag en tijdens schoolvakanties begeleide creatieve activiteiten worden aangeboden. Er is in de stad Amsterdam geen bemiddelende instantie voor het onderwijs, dat betekent dat de werving volledig door het museum zelf gedaan wordt. De werving van scholen is vanwege het overaanbod, het stedelijke accent op muziekeducatie en de concurrentie van 'het Museumplein' (met gratis bezoek en gratis vervoer) echter steeds complexer geworden. De bezoekaantallen uit het onderwijs zijn in 2015 iets gedaald t.o.v. 2014 omdat Tropenmuseum Junior i.v.m. de opbouw van de nieuwe presentatie zeven maanden gesloten was.

Tropenmuseum heeft met TMJ (het eerste kindermuseum van Nederland) een unieke propositie in huis. In eerste instantie was TMJ alleen toegankelijk voor kinderen van 6 - 12 jaar, maar de laatste jaren is meer ingezet op familiebezoek en aanbod voor VO/VMBO. Het tentoonstellingsproject *MixMax Brasil* werd in maart 2015 afgesloten als succesvolste TMJ-tentoonstelling ooit (103.285 deelnemers). De tentoonstelling werd in 2015 overgedragen aan kindermuseum *Villa Zapakara* (Paramaribo, Suriname) waar *MixMax Brasil* naar verwachting 2 jaar zal blijven staan. In oktober 2015 opende TMJ zijn nieuwe editie: *ZieZo Marokko* dat in co-creatie met ca. 100 Marokkaanse Nederlanders werd ontwikkeld. Deze tentoonstelling is inmiddels genomineerd voor de Aanmoedigingsprijs Code Culturele Diversiteit. *ZieZo Marokko* was ook de aanleiding voor internationale samenwerking met het nieuwe MUDEC Museo delle Culture / 24 Ore Cultura in Milaan. In oktober 2015 werd in Milaan het MUDEC Junior geopend met *Mosaico Marocco*; Tropenmuseum Junior fungeerde als adviseur en rolmodel.

Berg en Dal

Ook het Afrika Museum beidt educatieve activiteiten aan voor het PO en VO (voor beiden 12 verschillende schoolprogramma's). Daarnaast werd online lesmateriaal aangeboden ter voorbereiding en verwerking van het museumbezoek.

Vanwege de ligging bezoeken scholen het Afrika Museum vaak een hele dag. Dit dagprogramma wordt speciaal op maat voor de school samengesteld. Persoonlijke bemiddeling (i.p.v. online reserveren) is bij Afrika Museum dan ook een must gebleken. In 2015 waren er 10.582 bezoeken vanuit het onderwijs. Voor kinderen is een speciale kinderlijn door de vaste opstelling (de interactieve *Taante-route*) en zijn er jaarlijks twee grote publieksevents in het buitenmuseum: het *Kinderfestival* en het *Zomerprogramma*. Ook is sprake van een collegereeks in het kader van de Museumjeugduniversiteit. Net als het Tropenmuseum moet het Afrika Museum zelf actief scholen werven en is sprake van toenemende concurrentie. N.a.v. de benchmark in 2015 zal de prijsstelling voor het onderwijs voor het nieuwe onderwijsseizoen worden aangepast.

Collectiebeheer

De collectie van het NMVW bestond eind 2015 uit 607.094 records in TMS.

Hiervan voldoen 595.771 records (98%) aan de OC&W-norm (Identiteit, Deelcollectie, Eigendom, Verwerving, Standplaats en Afbeelding). 474.181 records (78%) zijn ontsloten via de website van het museum.

Op de drie locaties zijn 9.516 voorwerpen tentoongesteld, waarvan 9.076 voorwerpen eigen collectie of langdurig bruikleen zijn. Hiervan staan 8.429 voorwerpen (92,8%) in een vaste presentatie en stonden er 507 in een tijdelijke tentoonstelling.

Eind 2015 waren er 30 bruiklenen met totaal 790 voorwerpen in bruikleen ten behoeve van tentoonstellingen elders, onderverdeeld in 22 bruiklenen (744 voorwerpen) in Nederland en 8 bruiklenen (46 voorwerpen) in het buitenland. 10 bruiklenen (28 voorwerpen) zijn aangegaan voor een periode van minder dan een jaar, 20 bruiklenen (762 voorwerpen) voor langer dan een jaar. Hieronder onder andere de langdurige presentatie van een deel van de Sieboldcollectie in het Sieboldhuis in Leiden. In 2015 heeft het museum 1 legaat (3 voorwerpen) en 20 schenkingen (698 voorwerpen) verworven.

Ten behoeve van uitgaande bruiklenen en tentoonstellingen op de drie locaties werden 81 werken op papier geconserveerd. Daarnaast zijn 67 objecten schoon gemaakt en voor tentoonstellingen gestabiliseerd en 8 objecten werden gerestaureerd ten behoeve van tentoonstellingen en bruiklenen. Dertien stenen sculpturen uit Zimbabwe, die staan opgesteld in het buitenmuseum van het Afrika Museum, zijn geconserveerd en bij zestien objecten zijn er kleinere conserverende handelingen verricht.

Ten aanzien van een veiligheidsplan voor het Tropenmuseum zijn met OCW geen afspraken gemaakt. De beveiligingssituatie in het Tropenmuseum wijkt af van die in Museum Volkenkunde en het Afrikamuseum. De laatste 2 museumlocaties hebben een eigen beveiligings- en veiligheidsorganisatie met een bijbehorend actueel veiligheidsplan; bij het Tropenmuseum valt deze voor een groot deel nog onder aansturing en verantwoordelijkheid van het KIT. Dit is geen wenselijke situatie.

In 2015 is daarom een begin gemaakt met een onderzoek naar de mogelijkheden de beveiligings- en veiligheidsorganisatie in eigen hand te krijgen. Logistiek, (installatie-)techniek en met name de financiële middelen voor deze omvangrijke wijziging zijn de grootste uitdagingen.

Dit onderzoek gaat uiteraard in 2016 door, ook in combinatie met de herinrichting die in het Tropenmuseum zal worden doorgevoerd.

In Museum Volkenkunde zijn in 2015 alle veiligheidsinstallaties vervangen en is een begin gemaakt met de vervanging van de brandmeldinstallatie (afrondering eerste kwartaal 2016).

In 2014 werd al gerapporteerd dat het NMVW door de gemeente Delft is gevraagd om het ontzamelproces van de ex-Nusantara collectie (17.000 objecten) te begeleiden. Hiervoor werd (betaald) herkomstonderzoek gedaan en is vastgesteld wat er nog aan de registratie en documentatie moet gebeuren en voor welke objecten/deelcollecties er eventueel nog voorwaarden gelden op grond waarvan ze niet voor ontzamen in aanmerking komen. Ook is een volledige inventarisatie gemaakt, waarbij de collectiedatabase nog wordt aangevuld en ieder object wordt gefotografeerd. Vervolgens werd het waarderingskader voor de collectie vastgesteld en in een breder perspectief geplaatst van de Collectie Nederland. En tenslotte zijn we begonnen om de selectie uit te voeren. Het gehele traject zal in 2016 door ons worden afgerond. Het is aan de eigenaar - de gemeente Delft - om uiteindelijk besluiten te nemen over wat te doen met de collectie die door ons als beschermwaardig is beoordeeld, en de rest van de collectie waarvoor dat niet geldt. Daarvoor wordt teruggave aan Indonesië als een preferent scenario beschouwd. Dit was het onderwerp van verschillende gesprekken met onze langjarige partner Museum Nasional in Indonesië.

Ondernemerschap en eigen inkomsten

Het eigen inkomsten percentage in 2015 bedraagt volgens de berekeningsmethodiek van OCW 42,1%.

Indien echter ook de door Buitenlandse Zaken aan het KIT beschikbaar gestelde gelden voor de exploitatie van het Tropenmuseum (€5.500.00,-) in de berekening worden opgenomen als was dit OCW-subsidie, dan zou het eigen inkomsten percentage 29,5% bedragen. Deze laatste berekeningswijze hebben wij voor de jaarrekening 2014 gehanteerd.

Een steeds belangrijker deel van de eigen inkomsten wordt verkregen uit de museumshops, de horeca en de verhuring van zalen en overige accommodaties. In 2015 droegen deze afdelingen € 1.080.000,- bij aan de eigen inkomsten.

In Leiden vormen zakelijke en feestelijke verhuur van zalen en museumtuin alsook de exploitatie van een gastenhuis (logies) een belangrijke bron voor inkomsten.

De locatie Berg en Dal hebben beperkte mogelijkheden voor de commerciële verhuur van de accommodaties. Met de recente uitvoering van het zgn. Masterplan in het Tropenmuseum is echter ook de unieke Lichthal geschikt gemaakt voor verhuur.

Met de opening in oktober 2015 van de nieuwe winkel op een prominente plek in diezelfde Lichthal zijn alle drie de museumlocaties nu voorzien van een uitnodigende en goed gesitueerde museumshop, met een steeds aan de wisseltentoonstellingen en het museumpubliek aangepast assortiment.

In Leiden kwam in mei 2015 het al ruim 10 jaar aan de ingang van het museumterrein functionerende horecapunt weer in eigen beheer; met dit Café Abel heeft het museum nu volledige zeggenschap over uitstraling, assortiment en prijsstelling van de horeca-voorzieningen.

Het museumcafé in Berg en Dal is voor een zeer bescheiden bedrag verpacht en in Amsterdam is de horeca-voorziening in eigendom van het KIT.

De Cultuurfondsen zijn het NMVW ook dit jaar zeer gunstig gezind geweest en hebben alle aanvragen gehonoreerd. Voor *ZieZo Marokko* werd maar liefst €475.000,- toegezegd door diverse fondsen. Dankzij omvangrijke toekenningen uit het Etnologisch Aankoopfonds van het Mondriaan fonds konden enkele mooie collectie-aankopen worden gedaan en De BankGiro Loterij verhoogde de vaste bijdrage naar van € 400.000,- naar €500.000,-, als waardering voor de fusie van de drie musea.

In totaal werd een bedrag van € 1.437.000,- gerealiseerd uit private fondsen en bijdragen.

In 2015 zijn stappen gezet met betrekking tot de werving van Vrienden voor de musea en het opzetten van een business club. De financiële resultaten van deze inspanningen zijn in 2015 vooralsnog bescheiden gebleken.

Wetenschappelijke functie en internationale activiteiten.

Research Center for Material Culture

Het Research Center for Material Culture werd gelanceerd op donderdag 21 mei 2015. Dit was de officiële kick-off van ons nieuwe instituut dat gericht is op onderzoek volgens de academische standaard. We streven naar een levendige hub binnen de nationale en internationale netwerken van onze onderzoekspartners en bevorderen samenwerking met individuele wetenschappers en instellingen.

Het RCMC organiseerde in 2015 een substantieel programma van workshops, expert meetings en symposia waaraan meer dan 2000 mensen uit binnen- en buitenland deelnamen. Enkele van de belangrijkste activiteiten:

- Money Talks
Op 18 februari organiseerden we een kleinschalige workshop met korte lezingen en een open discussie gecentreerd rond de Oost-Aziatische munten collectie die van wereldklasse is.
- Indigenous Heritage and (De)colonization
In samenwerking met de Universiteit Leiden organiseerden we op 18 maart een seminar in het kader van inheems erfgoed en (de)kolonialisme.
- Negotiations: Art and Literature of the Contemporary Caribbean
Dit seminar organiseerden we in samenwerking met prof. Kitty Zijlmans van Universiteit Leiden op 2 april. Het seminar stond in het teken van het analyseren van voorstellingen en producties van Caribische identiteit in zowel beeldende kunst, performances en literatuur.
- Global Fashion and the Ethnographic Museum
Voor deze workshop brachten we op 4 en 5 mei curatoren, academici, tentoonstellingsmakers en spelers uit de sector bij elkaar om een onderzoeks-, tentoonstelling- en collecties agenda voor het thema 'wereldwijde mode' voor het NMVW te ontwikkelen.
- Global Slavery and the Exhibitionary Impulse
Op 11 en 12 juni organiseerden we in samenwerking met Leiden Global Interactions en KITLV een symposium dat in het teken stond van discussies rond geschiedenissen, definities en representaties van slavernij. De problematiek en de mogelijkheden van het tentoonstellen en het vertegenwoordigen van slavernij in een mondiaal perspectief stond hierbij centraal.
- Global Imaginations – How to Visualize an Interconnected World
Op 25 september organiseerde het RCMC in samenwerking met Museum De Lakenhal en Leiden University Center for the Arts in Society het symposium *Global Imaginations: How to Visualize an Interconnected World*. Door het verbinden van kunstenaars en wetenschappers uit verschillende disciplines onderzocht het symposium naast bestaande wetenschappelijke perspectieven, de mogelijkheid om innovatieve strategieën te ontwikkelen die ons kunnen helpen de globaliserende samenleving beter te begrijpen. Hiervoor plaatste het symposium het potentieel van kunst op de voorgrond: hedendaagse kunst als gids in een complexe wereld die steeds vaker om duiding vraagt. Het symposium werd georganiseerd in het kader van de tentoonstelling *Global Imaginations*, die t/m 4 oktober in de Meelfabriek in Leiden te zien was.

- Co-collecting with Communities
Deze workshop op 19 en 20 oktober werd georganiseerd met en voor onze tien partner musea binnen het EU-project SWICH. De keynote sprekers waren Sean Mallon uit Nieuw-Zeeland, Joe Horse Capture uit de VS en Maureen Matthews uit Canada."
- Masterclass 'Indigenous Curating'
Het komt niet vaak voor dat deze keynote sprekers in Nederland zijn, en al helemaal is het bijzonder dat deze drie mensen tegelijkertijd hier zijn. Samen met de Faculteit Archeologie van de Universiteit Leiden organiseerden we daarom op 23 oktober een masterclass over 'Indigenous Curating'. Deze masterclass bood studenten de mogelijkheid te leren en in gesprek te gaan met deze curatoren die werken voor prestigieuze musea en ruime ervaring hebben met *curating* en *inheemse curating* in het bijzonder.
- On the Poetics and Politics of Redress
Dit symposium werd georganiseerd in samenwerking met Leiden Global Interactions en vond plaats op 12 en 13 november. Internationale en nationale sprekers waren uitgenodigd om samen met het publiek in een filosofisch kader in gesprek te gaan over welke andere opties er zijn, naast de veronderstelde gemakkelijke oplossing van teruggave van objecten, bij aanvragen tot herstelbetaling of restitutie.
- Mijnbouw heritage in Nederland
Dit event organiseerden we in samenwerking met de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden, Beeld voor Beeld en het EYE filmmuseum als aftrap van een mijnbouw heritage project. Het programma gaf ruim voldoende ruimte aan de uitwisseling van kennis en inzichten waar de bezoekers ook goed gebruik van maakten.
- Museum Temporalities: Time, History and the Ethnographic Museum & 5^e Gerbrands lezing
Onze jaarlijkse internationale conferentie *Museum Temporalities: Time, History and the Ethnographic Museum* waar de Gerbrands lezing integraal onderdeel van uitmaakte vond plaats op 26 en 27 november. Johannes Fabian heeft een key note verzorgd en Barbara Kirshenblatt-Gimblett nam de Gerbrandslezing voor haar rekening.
- Hiphop Museum
In samenwerking met Dr. Rivke Jaffe van het Centre for Urban Studies, Uva en De Jonge Akademie organiseerden we op 13 december een publiek (400 bezoekers) evenement over de mondiale subcultuur Hiphop. Fresku en Babs Gons traden op. Het was een middag die in het teken stond van de materiële cultuur van hiphop, in het bijzonder de mode en het belang rol die populaire cultuur speelt in de samenleving. Dit evenement maakt deel uit van ons onderzoek naar belangen in de populaire verbeelding met name met betrekking tot vragen van de stedelijke identiteit en verbondenheid.
- Popular Culture in the Ethnographic Museum
Voor deze workshop op 15 en 16 december brachten we weer curatoren, academici, tentoonstellingsmakers en spelers uit de sector bij elkaar. Dit keer voor een onderzoeks-, tentoonstelling- en collecties agenda voor het ontwikkelen van het thema 'popular culture' in het museum.

Ook werd er in 2015 weer veel gepubliceerd. Hieronder volgt een beknopt overzicht:

- Shatanawi, M. en Modest W. *The Sixties: A Worldwide Happening* Prof. John Storey (GB), Prof. Peter Pels (NL), Dr. Angela Jansen (BE) en Dr. Venetia Porter (GB). De catalogus richt zich op onze collecties en objecten uit andere instellingen, waaronder het Victoria and Albert Museum, die opgenomen zijn in de tentoonstelling. De publicatie is in het Engels en Nederlands gepubliceerd en is op grote schaal zowel nationaal als internationaal verspreid.
- Veys, W. *Capturing the 'female essence'? Textile wealth in Tonga*. In *Women's Wealth in the Contemporary Pacific: Gender, value and moral economies*, edited by Anna-Karina Hermkens and Katherine Lepani. Canberra: ANU-E Press.
- Veys, W. *A feast for the senses: barkcloth during Royal ceremonies in Tonga*. In *Proceeding of Made in Oceania*, edited by Peter Mesenhöller & Anne Marie Stauffer. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

- Moore O. *Narrow Predictions and Retrospective Aura: Photographic Images and Experiences from China*, in Patricia Spyer and Mary Steedly, eds, *Images That Move*. (Santa Fe, New Mexico, 2013): 127-160.
- L. Mols & M. Buitelaar (eds.), *Hajj. Global interactions through Pilgrimage*. Leiden Sidestone Press 2015.
- L. Mols *Water vessels or pilgrim flasks: Medieval flasks in a Christian and Islamic setting*, Proceedings of the workshop Christian art under Islamic rule, Istanbul 6-7 May 2012, 2015.
- O. Moore *Sociology of Stone Inscriptions*, [31 pp] available on Harvard-hosted site Middle Period China, 800-1400 ([m](#)).
- D. van Dartel Hanae Mori: tussen Oost en West, catalogus *The Sixties: A Worldwide Happening*
- D. van Dartel Artikelen in vier edities van Tattoo Planet, thema's Body Art,
- W. Westerkamp, *Ethnicity or Culture, the career of Mannequins in (post)colonial displays*, Singapore, National University of Singapore Press, 2015

Ook dit jaar namen de onderzoekers van het museum wereldwijd deel aan internationale onderzoek bijeenkomsten, symposia en conferenties. Een aantal van de onderzoekers heeft zitting in internationale comités of in expert-netwerken

Samenstelling directie

De directie werd gevoerd door drs. K.J. (Stijn) Schoonderwoerd, statutair directeur/bestuurder, algemeen directeur. Hij is benoemd per 01-06-2012 voor onbepaalde tijd.

Stijn Schoonderwoerd
algemeen directeur

VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT

In 2015 was de Raad van Toezicht van het Nationaal Museum van Wereldculturen als volgt samengesteld:

- De heer mr. R. F. van den Bergh, voorzitter
- De heer L.J. de Waal
- De heer prof.mr.dr. C.J.J.M Stolker
- Mevrouw drs. C. van Rappard-Boon
- De heer mr. J. Lamens
- Mevrouw P.W. Kruseman
- Mevrouw mr. Sj.A. Rullmann

Leden van de Raad van Toezicht worden door de Raad zelf benoemd voor een periode van vier jaar; de termijn kan één keer met vier jaar worden verlengd. Alle leden zijn aangetreden per 1 april 2014 de oprichtingsdatum van NMVW. Om te voorkomen dat alle leden tegelijk zouden moeten aftreden wordt in 2016 een nieuw rooster van aftreden opgesteld.

De Raad van Toezicht vergaderde op 18 maart, 30 juni, 15 september, 4 november en 17 december. Op de agenda stonden naast financiële zaken ook de voorbereidingen voor de subsidieaanvraag, de tentoonstellingsprogrammering voor de komende jaren, het Collectiebeleid, de verbouwing van het Tropenmuseum, het marketing- en sponsoringbeleid en de ontwikkelingen elders in de Volkenkundige museumwereld (Nusantara Delft, Wereldmuseum). De verschillende commissies van de Raad (Auditcommissie, Renumeratie, Museale Zaken) kwamen verschillende malen bijeen met de directie en MT-leden.

De Raad van Toezicht kijkt met tevredenheid terug op 2015, het eerste volledige jaar van het Nationaal Museum van Wereldculturen. De geslaagde integratie van de drie musea in 2014 maakte het mogelijk om in 2015 vooruitgang te boeken op tal van gebieden. Zo werd de neergaande trend in bezoekersaantallen in Berg en Dal en Amsterdam omgebogen, kon er een eenduidig marketingbeleid worden uitgerold en werden een vernieuwend collectiebeleid en een overtuigend tentoonstellingsprogramma voor de komende jaren vastgelegd. Het in 2015 gelanceerde Research Center ontplooide in zijn eerste jaar al een stevig activiteitenprogramma, en de verbouwing van het Tropenmuseum, volgens planning en met een bescheiden budget uitgevoerd, was geslaagd te noemen. Ook het financiële resultaat was bevredigend. Dat de Minister van Cultuur in Juni besloot om ook structureel voldoende middelen vrij te maken voor het nieuwe museum met zijn drie locaties, was uitstekend nieuws.

Er is een stabiele situatie, die een goede basis legt voor de toekomst. Het is goed om vast te stellen dat er bij de medewerkers zoveel enthousiasme en energie vrij blijven komen om het nieuwe museum tot een succes te maken. De Raad van Toezicht is de medewerkers zeer erkentelijk voor hun grote inzet.

Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de "lean and mean"- ingerichte organisatie vaak danig onder druk staat. In 2015 zijn er daarom al verschillende formatie-uitbreidingen doorgevoerd, die in de kosten nog slechts ten dele zichtbaar zijn geweest maar die in 2016 hun volledige uitwerking zullen hebben. De Raad heeft mede in het licht hiervan ingestemd met een begroting voor 2016 die een tekort laat zien. De batige saldi in 2014 en 2015 maken dat dit tekort kan worden opgevangen, maar de Raad houdt een scherp oog op het lange termijn financiële perspectief. De besluiten die door de Overheden in 2016 genomen zullen worden over de subsidie voor de periode 2017-2020 zullen dan ook bepalend zijn voor de verdere ontwikkeling van het nieuwe museum.

De Raad van Toezicht en Directie onderschrijven de aanbevelingen van de Code Cultural Governance c.q. de principes van de Governance Code Cultuur. Deze Code wordt integraal toegepast. Op de website van het museum zijn de statuten beschikbaar.

De bezoldiging van de directie van het Nationaal Museum van Wereldculturen valt ruim binnen de WNT-norm. In de jaarrekening is de bezoldiging van de directie van het museum vermeld. De leden en de voorzitter van de Raad van Toezicht voeren hun functie onbezoldigd uit.

mr. R. F. van den Bergh, voorzitter

JAARREKENING 2015

**Balans per 31 december 2015 na
resultaatbestemming**

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Materiële vaste activa I	5.252.626	3.732.543
Financiële vaste activa		
Totale Vaste Activa	5.252.626	3.732.543
Vorraden II	284.947	313.800
Vorderingen III	2.847.074	1.845.778
Effecten IV	699.299	656.420
Liquide middelen V	5.836.690	11.317.964
Totale Vlottende Activa	9.668.010	14.133.962
TOTALE ACTIVA	14.920.636	17.866.505
PASSIVA		
Algemene reserve VI	2.707.823	2.407.320
Bestemingsreserves VII	85.604	100.000
Bestemmingsfondsen VIII	7.074.128	4.444.449
Totaal Eigen vermogen	9.867.555	6.951.769
Aankoopfonds Collectie IX	172.948	74.806
Aankoopfonds	172.948	74.806
Voorziening jubileum uitkering X	59.313	61.337
Totale Voorzieningen	59.313	61.337
Investeringssubsidie XI	1.064.027	573.994
Langlopende schuld XII	54.240	103.620
Totale Langlopende schulden	1.118.267	677.614
Crediteuren XIII	1.539.845	2.176.618
Belasting en premies sociale verzekering XIV	399.219	225.128
Overige schulden en overlopende passiva XV	1.763.489	7.699.233
Totale Kortlopende schulden	3.702.553	10.100.979
TOTALE PASSIVA	14.920.636	17.866.505
solvabiliteit	0,66	0,39
liquiditeit	2,61	1,40

Categoriale exploitatierekening	2015	Begroting	2014
	€	€	€
BATEN			
Directe opbrengsten			
<i>Publieksinkomsten</i>	3.471.276	3.126.750	3.038.933
<i>Overige inkomsten</i>	89.768	90.750	99.836
Indirecte opbrengsten	209.236	97.000	226.603
Totale Opbrengsten	3.770.280	3.314.500	3.365.372
Structurele subsidie OCW			
<i>Waarvan huren</i>	4.536.654	4.512.737	4.512.737
<i>Waarvan exploitatiebijdrage</i>	7.628.887	7.647.487	7.619.987
Structurele subsidie provincie			
Structurele subsidie gemeente	199.790	200.000	199.790
Overige subsidies/bijdragen			
<i>Subsidies uit publieke middelen</i>	6.283.152	6.166.411	6.592.489
<i>Bijdragen uit private middelen</i>	1.437.065	1.768.880	933.554
Waarvan particulieren	166.910	142.880	194.564
Waarvan bedrijven	214.999	84.000	112.934
Waarvan private fondsen	331.250	877.000	120.419
Waarvan goede doelenloterijen	723.906	665.000	505.637
Totale Subsidies / Bijdragen	20.085.548	20.295.515	19.858.557
TOTALE BATEN	23.855.828	23.610.015	23.223.929
LASTEN			
Salarislasten	7.374.113	7.323.043	7.277.112
Afschrijvingen	1.093.135	1.459.508	1.306.989
Huur	5.488.187	5.595.498	6.914.342
Aankopen	240.298	42.500	261.235
Overige lasten	6.697.960	7.169.127	5.908.053
TOTALE LASTEN	20.893.693	21.589.676	21.667.731
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	2.962.135	2.020.339	1.556.198
Saldo rentebaten/-lasten	53.173	29.500	70.835
Saldo bijzondere baten/lasten	-1.380	0	12.784
Mutatie aankoopfonds	-98.142		-60.701
EXPLOITATIERESULTAAT	2.915.786	2.049.839	1.579.116
RESULTAATBESTEMMING:			
Algemene reserve (45%)	300.503	797	348.711
Bestemmingsfonds OCW (55%)	367.191	974	473.151
bestemmingsfondsen	2.262.488	2.048.068	809.753
bestemmingsreserves	-14.396		-52.499
TOTAAL RESULTAATBESTEMMING	2.915.786	2.049.839	1.579.116

CATEGORIALE & FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING 2015

(bedragen x 1.000 Euro)

Functioneel	Categoriaal	Totaal	Publieksfunctie		Collectiefunctie			Weten-schaps functie	Algemeen beheer
			Vaste presentatie	Tijdelijke Presentatie	Onderzoek & Registratie	Conservaren & Restaureren	Verwerving & Afstoten	Onderzoek & Documentatie	Algemeen beheer
BATEN									
Directe opbrengsten		3561	2038	510	61	1	0	3	948
<i>Publieksinkomsten totaal</i>		3471	2031	508					933
Publieksinkomsten buitenland									
Publieksinkomsten binnenland		3471	2031	508					933
<i>Waarvan kaartverkoop</i>		2356	1884	471	0	0	0	0	0
<i>Waarvan overig</i>		1116	146	37	0	0	0	0	933
Sponsorinkomsten		0	0	0	0	0	0	0	0
Overige inkomsten		90	8	2	61	1	0	3	15
Indirecte opbrengsten		209	60	15	2	0	0	14	117
Totale Opbrengsten		3770	2099	525	63	1		17	1065
Structurele subsidie OCW		12166	3749	919	1796	1157	144	693	3708
<i>Waarvan huren</i>		4537	1486	372	959	525	0	87	1109
<i>Waarvan exploitatiebijdrage</i>		7629	2263	547	837	632	144	606	2599
<i>Waarvan Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap</i>									
Structurele subsidie provincie									
Structurele subsidie gemeente		200	200						
Structurele subsidie ander orgaan									
Overige subsidies/bijdragen		7720	1823	490	575	435	237	666	3494
<i>Subsidies uit publieke middelen</i>		6283	1823	443	575	435	142	472	2393
<i>Bijdragen uit private middelen</i>		1437	0	47	0	0	95	194	1101
<i>Waarvan particulieren</i>		167	0	0	0	0	95	64	8
<i>Waarvan bedrijven</i>		215	0	47	0	0	0	130	38
<i>Waarvan private fondsen</i>		331	0	0	0	0	0	0	331
<i>Waarvan goede doelenloterijen</i>		724	0	0	0	0	0	0	724
Totale Subsidies / Bijdragen		20086	5772	1409	2370	1592	381	1359	7202
TOTALE BATEN		23856	7871	1934	2434	1593	381	1377	8267
LASTEN									
Salarislasten		7374	939	235	267	1003		1121	3810
<i>waarvan vast contract</i>		5899	751	188	214	803	0	897	3048
<i>waarvan tijdelijk contract</i>		1475	188	47	53	201	0	224	762
<i>waarvan inhuur</i>									
Afschrijvingen		1093	384	96	0	75	0	0	538
Huur		5488	1844	461	823	659	0	110	1592
Aankopen		240					240		
Overige lasten		6698	2416	604	152	32	0	516	2976
TOTALE LASTEN		20894	5583	1396	1243	1769	240	1747	8915
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING		2962	2287	538	1191	-176	141	-370	-648
Saldo rentebaten/lasten		52							52
Mutatie aankoopfonds		-98					-98		
SALDO UIT BEDRIJFSVOERING		2915	2287	538	1191	-176	42	-370	-596
Toerekening algemeen beheer			-278	-69	-62	-88	-12	-87	596
EXPLOITATIERESULTAAT		2915	2009	469	1129	-264	30	-457	0

Kasstroomoverzicht 2015

	<u>2015</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	2.962.135
Aanpassing voor:	
- afschrijvingen	1.093.762
- mutatie investeringsbijdrage	490.033
- mutatie in effecten	-42.879
- mutatie in voorraden	28.853
- mutatie in vorderingen	-1.000.357
- mutatie in kortlopende schulden	-6.398.428
- mutatie in langlopende schulden	-49.380
- mutatie voorzieningen	-2.024
	<u>-5.880.419</u>
Bruto kasstroom uit bedrijfsoperaties	-2.918.284
Ontvangen interest	50.853
	<u>50.853</u>
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	50.853
Investeringen in:	
- Materiele vaste activa	-2.613.843
	<u>-2.613.843</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-2.613.843
Aflossing langlopende schulden	0
Opname langlopende schulden	0
	<u>0</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	<u>0</u>
Mutatie liquide middelen	<u>-5.481.274</u>
Liquide middelen eind boekjaar	5.836.690
Liquide middelen begin boekjaar	11.317.964
Mutatie	<u>-5.481.274</u>

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

Doelstelling en voornaamste activiteiten

De onderneming, gevestigd te Leiden op de Steenstraat 1, is een stichting met als doel huidige en toekomstige generaties inzicht te geven in de geschiedenis en ontwikkeling van niet- westerse culturen. Een belangrijk element daarin is de aandacht voor de wisselwerking tussen die culturen en de contacten met onze cultuur. Hiermee beoogd het museum bij een breed publiek een blijvend begrip en respect voor andere culturen te bevorderen.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016. De richtlijnen in dit handboek sluiten zoveel mogelijk aan op de bepalingen van Titel 9 BW2 en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 640). De in het handboek getelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie en aan de te leveren (financiële) gegevens.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn ten opzichte van 2014 onveranderd.

Begroting

Uitgangspunt van de begroting 2015 is de bij het Ministerie van OC&W ingediende meerjarenbegroting 2013-2016 voor de locaties Volkenkunde en Afrika Museum geweest. Verder is de begroting is gebaseerd op de geconsolideerde begroting 2015 van de drie locaties welke op 18 december 2014 is vastgesteld door de Raad van Toezicht van het NMVW.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Collectie

De collectie is niet gewaardeerd op de balans. De collectie is grotendeels eigendom van de Staat der Nederlanden. Een zeer gering deel van de collectie is eigendom van de Stichting Afrika Collecties. Deze stichting heeft de betreffende collectie in bruikleen aan het museum gegeven. Het museum draagt zorg voor het beheer van en onderzoek aan de totale collectie. Aankopen voor de collectie worden direct ten laste van de exploitatie verantwoord.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Baten worden in de exploitatierekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Personele lasten zijn verantwoord in overeenstemming met het normenkader van de Beleidsregels Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de handelsgoederen zijn overgedragen aan de koper. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de onderneming.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten In de jaarrekening. De stichting heeft geen afgeleide financiële instrumenten.

Verstreckte leningen en overige vorderingen

Verstreckte leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindering-verliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Materiële vaste activa

De waardering van de materiële vaste activa vindt plaats tegen historische verkrijgingprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

Bedrijfsgebouwen	Verbouwing / Tuin en Park	: 6,67%-20%
Machines en Installaties	Bedrijfsinstallaties	: 10%
Andere vaste bedrijfsmiddelen	Inventaris en inrichting	: 6,67%-33,33%
Andere vaste bedrijfsmiddelen	Andere vaste bedrijfsmiddelen	: 6,67%-33,33%

De collecties en verzamelingen worden niet gewaardeerd aangezien deze geen eigendom zijn van de stichting.

Vorraad

Grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen aanschafprijs op basis van de 'first-in, first-out' (FIFO)-methode of lagere actuele waarde.

Handelsgoederen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten zoals invoerrechten, transportkosten en andere kosten die direct kunnen worden toegerekend aan de verwerving van voorraden. Handelskortingen, rabatten en soortgelijke (te) ontvangen vergoedingen met betrekking tot de inkoop worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs.

Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

Onderhanden activiteiten

Onderhanden activiteiten zijn de kosten van tentoonstellingen verantwoord die nog niet afgesloten zijn. Bij een verwacht negatief resultaat wordt, op het moment dat dit bekend is, een voorziening getroffen. Het bedrag van de voorziening wordt in mindering gebracht op het onderhanden werk.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Effecten

De effecten worden gewaardeerd tegen beurswaarde ultimo boekjaar.

EIGEN VERMOGEN

Bestemmingsreserves

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door de directie bepaald, en betreft geen verplichting, het bestuur kan deze beperking zelf opheffen.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen middelen die zijn verkregen met een door derden aangegeven specifieke bestemming.

Bestemmingsfonds OCW

Conform het handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2014-2016 dient een deel van het resultaat te worden toegevoegd aan het bestemmingsfonds OCW. Het resultaat wordt verdeeld op basis van een verhouding tussen de eigen inkomsten en de structureel ontvangen subsidie voor exploitatiebijdragen.

VOORZIENINGEN

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voorziening garantieregeling

De voorziening is berekend conform de in de Museum cao vermelde maatregelen en criteria inzake flexibele pensioenregeling en VUT overgangsregeling, die van toepassing zijn op de medewerkers, die eveneens aan de in de cao vermelde richtlijnen voldoen.

Voorziening jubilea uitkering

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Pensioenen

De pensioenen zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De Stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het fonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. De dekkingsgraad van het fonds bedraagt per 31 december 2015 97%.

LANGLOPENDE SCHULDEN

Investeringsbijdragen

Ontvangen investeringsbijdragen ten behoeve van materiële vaste activa worden verantwoord onder de langlopende schulden onder de post investeringsbijdragen. Deze bijdragen vallen vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomst de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

Langlopende schulden

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR RESULTAATSBEPALING**Overige baten en lasten**

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Toelichting op de balans per 31 december 2015

(in euro's)

VASTE ACTIVA

I Materiële vaste activa

	Verbouwing/ Tuin en Park	Bedrijfs- installaties	Inventaris en inrichting	Andere vaste bedrijfs- middelen	Totaal
Stand per 1 januari					
Aanschaffingswaarde	4.164.921	1.322.260	8.909.145	3.481.500	17.877.826
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-2.483.937</u>	<u>-1.270.243</u>	<u>-7.790.121</u>	<u>-2.600.981</u>	<u>-14.145.282</u>
Boekwaarde per 1 januari	<u>1.680.984</u>	<u>52.017</u>	<u>1.119.023</u>	<u>880.518</u>	<u>3.732.543</u>
Mutaties					
Investeringen	1.242.726	8.583	93.533	1.269.003	2.613.845
Desinvesteringen	-11.954	-	-2.239	-	-14.193
Afschrijving desinvesteringen	11.954	-	2.239	-627	13.566
Afschrijvingen	<u>-331.620</u>	<u>-9.564</u>	<u>-407.712</u>	<u>-344.239</u>	<u>-1.093.135</u>
	<u>911.106</u>	<u>-981</u>	<u>-314.179</u>	<u>924.137</u>	<u>1.520.083</u>
Stand per 31 december					
Aanschaffingswaarde	5.395.693	1.314.619	9.016.663	4.750.503	20.477.478
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-2.803.603</u>	<u>-1.279.807</u>	<u>-8.196.221</u>	<u>-2.945.220</u>	<u>-15.224.851</u>
Boekwaarde per 31 december	<u>2.592.090</u>	<u>34.812</u>	<u>820.441</u>	<u>1.805.282</u>	<u>5.252.626</u>

De verzekerde waarde bedraagt € 9.744.934.

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
VLOTTENDE ACTIVA		
II Voorraden		
<u>Overige voorraden</u>		
Publicaties c.q. voorraad museumwinkel	<u>284.947</u>	<u>313.800</u>
	<u>284.947</u>	<u>313.800</u>
III Vorderingen	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
<u>Debiteuren</u>		
Te ontvangen per 31 december	<u>202.534</u>	<u>135.988</u>
	<u>202.534</u>	<u>135.988</u>
Overige vorderingen en overlopende activa		
Omzetbelasting	699.998	477.217
Te ontvangen bedragen	1.176.443	445.257
Te ontvangen rente	5.003	-
Voorschotten personeel	4.314	9.382
Vooruitbetaalde bedragen	662.039	774.311
Museumkaart	95.619	-
Diversen	<u>1.124</u>	<u>3.623</u>
	<u>2.644.540</u>	<u>1.709.790</u>
	<u>2.847.074</u>	<u>1.845.778</u>
IV Effecten		
Effecten	<u>699.299</u>	<u>656.420</u>
De effectenrekening is afkomstig uit de nalatenschap van Fritz Liefkes.		
V Liquide middelen		
Gelden onderweg	67.698	51.861
Kredietinstellingen	<u>5.768.992</u>	<u>11.266.103</u>
	<u>5.836.690</u>	<u>11.317.964</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

EIGEN VERMOGEN

Algemene reserve

Het resultaat dat resteert na dotatie en onttrekking aan de bestemmingsfondsen en de vervangingsreserve bedrijfsinstallaties, ofwel het resultaat uit de reguliere exploitatie van het museum, bedraagt € 667.695.

Het handboek verantwoording cultuursubsidies musea schrijft voor: "OCW-subsidie die nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 26 van het Bekostigingsbesluit) dient opgenomen te worden in een bestemmingsfonds OCW."

Het resultaat na bestemming komt uit op een positief resultaat. Dit is conform de interne financiële jaarplanning 2015.

De resultaatsbestemming komt voor 45% ten goede van de algemene reserve en voor 55% ten goede van het Bestemmingsfonds OCW. De bijdrage van € 5.500.000 voor het Tropenmuseum betreft geen OCW-subsidie en deze wordt bij het bepalen van de grondslag voor de toerekening t.b.v. de algemene reserve en de het Bestemmingsfonds OCW ook niet als zodanig gezien.

In 2016 wordt er vanuit OCW wel subsidie t.b.v. het Tropenmuseum verstrekt.

VI Algemene reserve

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Het verloop was als volgt:		
Stand per 1 januari	2.407.320	2.058.609
Resultaatbestemming	<u>300.503</u>	<u>348.711</u>
Stand per 31 december	<u><u>2.707.823</u></u>	<u><u>2.407.320</u></u>

VII Bestemmingsreserves

	<u>31-12-2015</u>	<u>Resultaat Bestemming</u>	<u>Mutatie</u>	<u>31-12-2014</u>
Bestemmingsreserve overig	<u>85.604</u>	<u>-14.396</u>	<u>-</u>	<u>100.000</u>
	<u><u>85.604</u></u>	<u><u>-14.396</u></u>	<u><u>-</u></u>	<u><u>100.000</u></u>

Bestemmingsreserve overig

Deze reserve is gevormd ter dekking van uitgaven groot onderhoud aan gebouwen, terreinen en buiten museum van de locatie Berg en Dal.

VIII Bestemmingsfondsen

	31-12-2015	Resultaat Bestemming	31-12-2014
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
Vervangingsreserve Bedrijfsinstallaties	932.553	92.581	839.972
Bestemmingsfonds restant subsidie OCW tot 2012	225.257		225.257
Bestemmingsfonds restant subsidie OCW 2013-2016	871.280	367.191	504.089
Bestemmingsfonds huisvesting OCW	2.066.320	1.637.172	429.148
Bestemmingsfonds Liefkes	1.065.242	490	1.064.752
Bestemmingsfonds BGL	1.690.136	527.688	1.162.448
Bestemmingsfonds Tholenaar-van Raalte	151.819	-7.500	159.319
Bestemmingsfonds Kan Sioe Yao	12.056	12.056	
Bestemmingsfonds Rita Bolland	59.465		59.465
	<u>7.074.128</u>	<u>2.629.679</u>	<u>4.444.449</u>

Vervangingsreserve Bedrijfsinstallaties

Dit fonds is gevormd uit de herwaardering van de om niet ingebrachte bedrijfsinstallaties € 400.783 van de RGD/VROM en een eenmalige storting € 277.000 van de RGD/VROM betreffende vervangingsgelden. In de subsidie van het Ministerie van OCW is met ingang van 2005 structureel € 146.284 opgenomen als bijdrage voor kosten en vervanging van bedrijfsinstallaties. Deze subsidie wordt in het resultaat verantwoord. Uit deze bijdrage is de serviceverlening bedrijfsinstallaties betaald, evenals afschrijvingslasten bedrijfsinstallaties.

De boekwaarde van de om niet ingebrachte bedrijfsinstallaties is ultimo boekjaar nihil.

Bestemmingsfonds restant subsidie OCW tot en met 2012

Dit betreft een voormalige post T(echnische) V(ervangingsgelden), door OCW toegekend ter vervanging van bouwkundige of installatie gerelateerde zaken. De toegekende gelden worden niet altijd in het jaar van verstrekking besteed. De nog niet bestede gelden worden toegevoegd aan het Bestemmingsfonds OCW TV-gelden. Op verzoek van OCW is deze post hernoemd naar "restant subsidie OCW tot en met 2012".

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	225.257	225.257
Bestedingen	<u>-</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u>225.257</u>	<u>225.257</u>

Bestemmingsfonds restant subsidie OCW vanaf 2013-2016

Dit betreft een reserve die door ons wordt aangehouden waarin we het niet bestede deel van de door OCW verstrekte subsidie over de periode 2013 tot en met 2016 reserveren.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	504.089	938
Resultaatbestemming:		
- resultaatsbestemming	367.191	473.151
- subsidie onderhoudsplan	<u>-</u>	<u>30.000</u>
Stand per 31 december	<u>871.280</u>	<u>504.089</u>

Bestemmingsfonds huisvesting OCW

Conform de brief van OCW met kenmerk 564882 d.d. 21 november 2013 is het verschil tussen de definitieve huur 2015 en de door de RGD in 2013 in rekening gebrachte huur gereserveerd in een bestemmingsfonds.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	429.148	-
Resultaatbestemming:		
-huurverlaging	<u>1.637.172</u>	<u>429.148</u>
Stand per 31 december	<u>2.066.320</u>	<u>429.148</u>

Bestemmingsfonds Liefkes

Het fonds is gevormd vanuit de nalatenschap van de heer Fritz Liefkes. De gelden zullen besteed worden in overstemming met de gemaakte afspraken met de executeur-testamentair van de nalatenschap.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	1.064.752	1.002.227
Stortingen	20.000	
Beleggingsresultaat 2015	45.216	83.736
Bestedingen	<u>-64.726</u>	<u>-21.211</u>
Stand per 31 december	<u>1.065.242</u>	<u>1.064.752</u>

Bestemmingsfonds BankGiro Loterij

De bijdrage van de BankGiro Loterij mag worden gebruikt voor aankoop, restauratie en presentatie van de collectie. Het museum ontvangt een jaarlijkse uitkering van de BankGiro Loterij van € 500.000 alsmede afrachten in het kader van lotverkopen. De bijdragen zullen worden aangewend voor bestedingen in het kader van het Masterplan.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	1.162.448	576.725
Inbreng TM	-	282.337
Bijdrage		
- Ontvangen uitkeringen	554.351	400.000
Bestedingen	<u>-26.663</u>	<u>-96.614</u>
Stand per 31 december	<u>1.690.136</u>	<u>1.162.448</u>

Het bestemmingsfonds per ultimo 2015 wordt gereserveerd voor bestedingen in het kader van de verbouwing van het Tropenmuseum (Masterplan Tropenmuseum).

De verdeling ten aanzien van het Masterplan is als volgt:	<u>2015</u>
Bestemmingsfonds t.b.v. dekking afschrijvingslasten Masterplan 1.0 (1 ^e fase)	973.087
Bestemmingsfonds t.b.v. dekking afschrijvingslasten Masterplan 2.0 (2e fase)	717.049
Stand per 31 december	<u><u>1.690.136</u></u>

De bestedingen voor het Masterplan 1.0 hebben grotendeels plaatsgevonden in 2015. Afronding van dit project zal in 2016 plaatsvinden. De bestedingen voor het Masterplan 2.0 zullen aanvangen in 2016 en doorlopen tot en met 2018. Ook de bijdragen van de BGL in die jaren zullen voor het Masterplan worden aangewend, voorzover nodig.

Bestemmingsfonds Tholenaar- van Raalte

Het Tholenaar-van Raalte fonds is een legaat. Het is bedoeld voor aankopen en onderzoek op het gebied van beeldcultuur of fotografie.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	159.319	-
Inbreng TM	-	200.055
Bestedingen	<u>-7.500</u>	<u>-40.736</u>
Stand per 31 december	<u><u>151.819</u></u>	<u><u>159.319</u></u>

Bestemmingsfonds Kan Sioe Yao

Het Kan Sioe Yao fonds is een fonds op naam. De doelstelling van het fonds betreft het bijdragen aan het behoud van het nog in Nederland aanwezige erfgoed van Chinees-Indonesische Peranakans.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>
Stand per 1 januari	-
Bijdrage:	
-Ontvangen schenkingen	30.000
Bestedingen	<u>-17.944</u>
Stand per 31 december	<u><u>12.056</u></u>

Bestemmingsfonds Rita Bolland

Het Rita Bolland Fonds is een legaat. Rita Bolland is een oud-conservator textiel van het Tropenmuseum. Het is bedoeld voor aankopen en onderzoek op het gebied van textiel.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	59.465	-
Inbreng TM	<u>-</u>	<u>59.465</u>
Stand per 31 december	<u><u>59.465</u></u>	<u><u>59.465</u></u>

AANKOOPFONDS

IX Aankoopfonds Collectie

Dit fonds is gevormd uit een schade-uitkering door AON en de opbrengsten van een veiling van voorwerpen. Dit fonds wordt aangewend ter verbetering van de kwaliteit van de collectie.

Het verloop was als volgt:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	74.806	14.105
Toevoeging	113.142	60.701
Bestedingen	<u>-15.000</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u><u>172.948</u></u>	<u><u>74.806</u></u>

VOORZIENINGEN

X Voorziening jubilea uitkeringen

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Stand per 1 januari	61.337	10.966
Onttrekking regulier	-11.398	-
Toevoeging	<u>9.374</u>	<u>50.371</u>
Stand per 31 december	<u><u>59.313</u></u>	<u><u>61.337</u></u>

Van de voorziening per balansdatum heeft € 14.498 een looptijd korter dan een jaar.

LANGLOPENDE SCHULDEN

XI Investeringssubsidie	<u>31-12-2015</u>	<u>Dotatie</u>	<u>Vrijval</u>	<u>31-12-2014</u>
Voor beeldentuin	24.000		37.210	61.210
Voor aanleg tuin	20.961		60.504	81.465
Voor beveiliging	8.136		22.197	30.333
Voor veiligheid	36.567		19.537	56.104
Voor keerlus	59.344		9.709	69.053
Voor inrichting tentoolzalen	197.020		78.810	275.830
Voor masterplan	336.000	345.000	9.000	
Voor kinderruimte	138.000	142.000	4.000	
Voor tentoonstelling	<u>244.000</u>	<u>348.000</u>	<u>104.000</u>	
	<u><u>1.064.027</u></u>	<u><u>835.000</u></u>	<u><u>344.967</u></u>	<u><u>573.994</u></u>

De investeringsbijdragen zijn van diverse subsidieverstrekkingen tot aan 2014 ontvangen bijdragen ter dekking van afschrijvingslasten van grote investeringen. Het bedrag ad € 1.064.027 valt over een langere tijd vrij, in onderstaande tabel is de vrijval weergegeven.

Resterende schuld	1.064.027
< 1 jaar	319.762
Tussen 1 en 5 jaar	605.191
> 5 jaar	139.034

XII Langlopende Schuld	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
	<u>54.240</u>	<u>103.620</u>

De langlopende schuld betreft de aankoop van collectie van Van Berkel II (2012) en de aankopen van collectie van Eeuwijk, Duynstee (beide in 2014) en van Zuijlen (2014) die in vijf jaar wordt afgelost.

KORTLOPENDE SCHULDEN
(ten hoogste een jaar)

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
XIII Crediteuren	<u>1.539.845</u>	<u>2.176.618</u>
XIV Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	259.256	235.504
Pensioenen	<u>139.963</u>	<u>-10.376</u>
	<u>399.219</u>	<u>225.128</u>
	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2015</u>
XV Overige schulden en overlopende passiva		
Reservering vakantiegeld- en dagen	566.048	502.509
Vooruit ontvangen bedragen	942.440	6.709.318
Nog te betalen bedragen	254.900	437.046
Overige schulden	<u>101</u>	<u>50.360</u>
	<u>1.763.489</u>	<u>7.699.233</u>

In de vooruitontvangen bedragen ultimo 2015 is de incidentele subsidie ad € 210.000 opgenomen inzake TV Buitenverlichting, deze zal in 2016 worden besteedt.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Verplichtingen

Huur

Er is een huurovereenkomst aangegaan voor het museumgebouw te Leiden en de vier loodsen te 's-Gravenzande. De overeenkomst loopt tot 31 december 2016

Tevens is er een huurovereenkomst met de Stichting Afrika Collecties, vertegenwoordiger van de Congregatie van de Heilige Geest welke de eigenaar is van de gebouwen die het Afrika Museum in gebruik heeft. Deze overeenkomst loopt tot en met 31 december 2017.

Voor het Tropenmuseum is een huurovereenkomst afgesloten met het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT). Deze overeenkomst loopt eveneens tot en met 31 december 2017.

De totale huurprijs voor alle locaties bedraagt € 4.949.538 per jaar. Voor de locatie Leiden wordt dit bedrag gedekt door de subsidie verstrekt door het Ministerie van OCW. In 2015 is de verleende huisvestingssubsidie hoger dan de te betalen huur. Het restantbedrag van de huisvestingssubsidie (voor 2015: € 1.637.172) wordt op aanwijzing van OCW bestemd.

Bankkrediet en gestelde zekerheden

Door de ING Bank is per 1 mei 2001 een rekening-courant faciliteit ter beschikking gesteld van € 453.780. Per balansdatum wordt van deze faciliteit geen gebruik gemaakt.

Als zekerheid voor zowel de lening als bovengenoemde kredietfaciliteit zijn de bedrijfsinventaris en alle vorderingen nu of in de toekomst aan de ING Bank verpand.

Rechten

Subsidie OCW Cultuurperiode 2013-2016

Door het Ministerie van OCW is in het kader van de Cultuurnota systematiek voor de jaren 2013-2016 het volgende subsidiebedrag toegekend:

Subsidiebedrag (DCE/562316) voor Rijksmuseum Volkenkunde

2014	10.436.877
2015	10.522.277
2015	10.522.277
2016	<u>10.522.277</u>
	42.003.708

Subsidiebedrag (DCE/562570) voor Afrika Museum

2014	1.604.286
2015	1.610.447
2015	1.610.447
2016	<u>1.610.447</u>
	6.435.627

Erfenis Fritz Liefkes

De in 2010 overleden Fritz Liefkes liet – op enkele kleinere legaten na – zijn gehele verzameling Indonesische kostbaarheden plus zijn gehele vermogen aan de Stichting Rijksmuseum voor Volkenkunde na. Aan deze erfenis zijn de voorwaarden verbonden dat er binnen drie jaar een overzichtstentoonstelling wordt gehouden, er een fraaie catalogus van de collectie wordt gepubliceerd en dat het geld besteed wordt aan de versterking van de Indonesië collectie. Aan deze voorwaarden is inmiddels voldaan.

De nalatenschap in natura en in contanten wordt tussen 2011 en 2015 door de executeur testamentair de heer Jan Veenendaal gefaseerd overgedragen. De collectie komt ter vrije beschikking van de Stichting Rijksmuseum voor Volkenkunde. Uiteindelijk zal de collectie Liefkes deels worden opgenomen in de rijkscollectie en deels worden verkocht. De besluitvorming daarover heeft nog niet plaats gevonden.

Toelichting op de categoriale exploitatierekening over 2015

(bedragen in Euro's)

BATEN

Opbrengsten	2015	Begroting	2014
<u>Directe opbrengsten</u>			
Publieksinkomsten			
Inkomsten uit entreegelden en (museum) kaarten	2.355.567		1.977.863
Inkomsten uit horeca-exploitatie	485.142		377.869
Verkoop artikelen	438.770		485.144
Fotowinkel	18.262		18.660
Educatieve activiteiten	173.535		179.397
	<u>3.471.276</u>	<u>3.126.750</u>	<u>3.038.933</u>
Overige inkomsten			
Consulting	44.826		21.304
Bruiklenen	44.942		77.432
Publicaties	-		1.100
	<u>89.768</u>	<u>90.750</u>	<u>99.836</u>
<u>Indirecte opbrengsten</u>			
Contributie VCM	32.500		40.000
Ruimte en faciliteiten	20.789		47.467
Doorberekende kosten	155.947		139.136
Diversen	-		-
	<u>209.236</u>	<u>97.000</u>	<u>226.603</u>
Totaal Opbrengsten	<u><u>3.770.280</u></u>	<u><u>3.314.500</u></u>	<u><u>3.365.372</u></u>
Bijdragen			
	2015	Begroting	2015
<u>Structurele Subsidie OCW</u>			
De ontvangen subsidie is als volgt opgebouwd:			
Huurbijdrage RMV (DCE/562316)	4.511.966		4.488.179
Huurbijdrage AM (DCE/654459)	24.688		24.558
	<u>4.536.654</u>	<u>4.512.737</u>	<u>4.512.737</u>
Exploitatiebijdrage RMV (DCE/562316)	6.041.146		6.034.098
Exploitatiebijdrage AM (DCE/654459)	1.587.741		1.585.889
	<u>7.628.887</u>	<u>7.647.487</u>	<u>7.619.987</u>
Subsidie Ministerie OCW	<u><u>12.165.541</u></u>	<u><u>12.160.224</u></u>	<u><u>12.132.724</u></u>
DMO/Gemeente Amsterdam inzake TMJ			
Structurele subsidie gemeente	<u>199.790</u>	<u>200.000</u>	<u>199.790</u>

<u>Overige subsidies/ bijdragen</u>	<u>2015</u>	<u>Begroting</u>	<u>2014</u>
Subsidie uit publieke middelen			
Subsidie BuZa via KIT	5.500.000	5.500.000	5.500.000
Vrijval investeringssubsidies	265.967	227.971	494.732
AFK MixMaxBrasil	50.000		
BNG bijdrage Keti Kotie	15.000		15.000
Bonaire			10.375
DMO bijdrage Masterplan TM			20.239
Ibermuseum			19.909
Min OCW eenmalige sub onderhoudsplan			30.000
Ministerie BZ – Singosari			5.848
Mondraanfonds MixMaxBrasil			75.000
Mondriaanfonds aankopen	177.178		44.920
Mondriaanfonds bijdrage Mekka			50.000
Mondriaanfonds Diversity	42.261		15.439
Mondriaanfonds Erfgoed Bonaire's toekomst	56.895		
Mondriaanfonds Sixties	35.000		
Mondriaanfonds, inz Imposion & Cascade			43.565
Prins Bernard Cultuurfonds			23.000
Projectsubsidie Pensioenfondswijziging 2014			171.867
University Coventry / EU-Riches	86.000		31.750
Overige	54.851	438.440	40.845
	<u>6.283.152</u>	<u>6.166.411</u>	<u>6.592.489</u>
Bijdragen uit private middelen			
Waarvan particulier			
schenking van Berkel	2.900		39.025
schenking van Eeuwijk	34.220		34.220
schenking van Zuijlen	7.760		7.760
schenking Duynstee	4.500		4.500
Kan Sioe Yao Fonds	30.000		15.000
Liefkes erven	65.216		83.736
Overige	22.314		10.323
	<u>166.910</u>	<u>142.880</u>	<u>194.564</u>
Waarvan bedrijven			
ANWB	20.548		
Aramco - bijdrage Hadj	19.504		
Hulsewé-Wazniewski Stichting			25.000
Jimmy Nelson - Bijdrage "Leve de Mens"	0		80.000
Kon. Mus. Midden Afrika – RIME	12.576		
Koninklijke Bibliotheek – Metamorfoze	70.393		
Shell	70.000		
St. Museumkaart- bijdrage burenavond	0		1.000
Overige	21.978		6.934
	<u>214.999</u>	<u>84.000</u>	<u>112.934</u>

	2015	Begroting	2014
Waarvan private fondsen			
FEL, Engelsman Grants			2.500
Fundarpe			58.184
KFHeinfonds , Zwart Wit			10.000
Fonds21, Zwart Wit	11.250		
Prins Bernard Cultuurfonds, Oceanië	17.000		
Prins Bernard Cultuurfonds, MixMaxBrasil	75.000		
Prins Bernard Cultuurfonds, Geisha	27.000		
Prins Bernard Cultuurfonds, Boedha	15.000		
Prins Bernard Cultuurfonds, Esscher	25.000		
Prins Bernard Cultuurfonds, Sixties	30.000		
Stg. Centr Islamitische Culteren, Mekka			14.500
Thaw Charitable Trust			
The Japan Foudation, Geisha			7.235
Turing Foundation, Geisha	7.000		28.000
Vrijval investeringssubsidies	79.000		
VSBFonds, Body Art	45.000		
	<u>331.250</u>	<u>877.000</u>	<u>120.419</u>
Waarvan goede doelenloterijen			
BankGiro Loterij	554.351		403.954
BankGiro Loterij - I like Volkenkunde	169.555		101.683
	<u>723.906</u>	<u>665.000</u>	<u>505.637</u>
Totaal bijdragen uit private middelen	<u>1.437.065</u>	<u>1.768.880</u>	<u>933.554</u>
	<u>7.920.007</u>	<u>8.135.291</u>	<u>7.725.833</u>
Totaal subsidies / Bijdragen	<u>20.085.548</u>	<u>20.295.515</u>	<u>19.858.557</u>
Specificatie vrijval			
Investeringsbijdrage herinrichting			245.533
Investeringsbijdrage beeldentuin	37.210		37.210
Investeringsbijdrage aanleg tuin	60.504		60.504
Investeringsbijdrage beveiliging	22.197		22.197
Investeringsbijdrage veiligheid	19.537		40.764
Investeringsbijdrage keerlus	9.709		9.709
Investeringsbijdrage inrichting toonzalen	78.810		78.815
Investeringsbijdrage inrichting masterplan	9.000		
Investeringsbijdrage inrichting kinderruimte	4.000		
Investeringsbijdrage inrichting tentoonstelling	104.000		
	<u>344.967</u>	<u>119.911</u>	<u>494.732</u>

LASTEN	2015	Begroting	2014
<u>Salarislasten</u>			
Lonen en salarissen	5.688.188		5.407.475
Sociale lasten	897.578		894.808
Pensioenlasten	614.883		671.932
Diverse personeelskosten	173.464		302.897
	<u>7.374.113</u>	<u>7.323.043</u>	<u>7.277.112</u>

In 2015 waren er gemiddeld 124 FTE in dienst (2014: 114)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Nationaal Museum van Wereldculturen van toepassing zijnde regelgeving. Het bezoldigingsmaximum in 2015 voor Nationaal Museum van Wereldculturen is € 178.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband.

In 2015 is één ontslagvergoeding uitbetaald op basis van een in 2014 ondertekende vaststellingsovereenkomst. Het betreft geen topfunctionaris zoals bedoeld in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semi publieke sector (WNT). Betreffende ontslagvergoeding was niet hoger dan de WNT-norm voor niet-topfunctionarissen. De afkoop is overigens reeds in 2014 verantwoord onder de personeelslasten.

Leidinggevende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	K.J. Schoonderwoed
Functie(s)	Algemeen directeur
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	-
Individueel WNT-maximum	178.000
Bezoldiging	
Beloning	143.189
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	12.770
Subtotaal	155.959
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	155.959
Motivering indien overschrijving	nvt

Gegevens 2014	
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2014 (in fte)	1,0
Bezoldiging 2014	
Beloning	132.506
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	16.083
Totaal bezoldiging 2014	148.589
Individueel WNT-maximum 2014	230.474

Bezoldiging gewezen topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	W.C. Huivenaar	J. Sijmonsbergen
Functie(s)	Hoofd Bedrijfsvoering	Incubator
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	ja	ja
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	-	-
Individueel WNT-maximum	178.000	178.000
Bezoldiging		
Beloning	91.487	91.487
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	11.293	11.293
Subtotaal	102.780	102.780
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	102.780	102.780
Motivering indien overschrijving	nvt	nvt

Gegevens 2014	W.C. Huivenaar	J. Sijmonsbergen
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2014 (in fte)	1,0	1,0
Bezoldiging 2014		
Beloning	89.303	89.303
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	11.614	11.614
Totaal bezoldiging 2014	100.917	100.917
Individueel WNT-maximum 2014	230.474	230.474

Toezichthoudende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	mr. R.F. van den Bergh	L.J. de Waal	Prof. Mr. Dr. C.J.J.M. Stolker
Functie(s)	Voorzitter RvT	Waarnemend voorzitter RvT	Lid RvT
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	26.700	17.800	17.800
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Motivering indien overschrijding:	nvt	nvt	nvt
Gegevens 2014			
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging 2014	-	-	-

<i>bedragen x € 1</i>	mr. Sj. A. Rullmann	Drs. C. van Rappard-Boon	mr. J. Lamens
Functie(s)	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	17.800	17.800	17.800
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Motivering indien overschrijding:	nvt	nvt	nvt
Gegevens 2014			
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging 2014	-	-	-

<i>bedragen x € 1</i>	Mw. P.W. Kruseman
Functie(s)	Lid RvT
Duur dienstverband	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	17.800
Bezoldiging	
Beloning	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Subtotaal	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	-
Motivering indien overschrijding:	nvt
Gegevens 2014	
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12
Bezoldiging 2014	-

	2015	Begroting	2014
<u>Afschrijvingen</u>	1.093.135	1.459.508	1.306.989
<u>Huur</u>			
Huurlasten	4.949.538		6.688.754
Servicevergoeding onderhoud bedrijfsinstallaties	538.648		225.588
	5.488.187	5.595.498	6.914.342
<u>Aankopen</u>	240.298	42.500	261.235
<u>Overige lasten</u>			
<u>Inhuur derden</u>			
Kosten uitzendkrachten	524.973		701.855
Kosten uitbesteed werk	787.395		708.216
Inhuur derden	1.312.368	-	1.410.071
<u>Overige huisvestingskosten</u>			
Energiekosten	402.038		578.206
Schoonmaakkosten	222.158		180.293
Kosten TV			-
Kosten onderhoud gebouw	69.095		68.813
Kosten onderhoud tuin	26.860		20.971
Overige huisvestingskosten	48.331		35.630
Overige huisvestingskosten	768.482	-	883.913
<u>Kantoorkosten</u>			
Kantoorbehoeften	11.160		9.140
Portikosten	21.003		24.999
Kopieer- en papierkosten	37.537		36.859
Telefoonkosten	65.955		61.716
Internetkosten	65.727		18.638
Overige kosten	16.867		13.462
Kantoorkosten	218.249	-	164.814
<u>Publiciteitskosten</u>			
Reclamekosten	638.434		350.868
Drukwerk	189.798		97.693
Publiciteitskosten	828.233	-	448.561

	<u>2015</u>	<u>Begroting</u>	<u>2014</u>
Inkoopwaarde verkopen winkel en horeca	344.260	-	280.025
<u>Activiteitenkosten</u>			
Ontwerpkosten	498.827		437.448
Audiovisuele kosten	245.958		147.967
Reis- en verblijfkosten	148.838		172.373
Transportkosten	106.912		56.596
Kosten op en afbouw tentoonstellingen	692.425		700.811
Kosten conserveren en restaureren	101.614		65.176
Diverse aankopen	189.019		107.404
Fotokosten	59.055		52.215
Bruikleenkosten	91.013		98.811
Workshop en optredenskosten	181.467		156.124
Overige activiteitenkosten	60.291		51.608
Activiteitenkosten	<u>2.375.419</u>	-	<u>2.046.533</u>
<u>Organisatiekosten</u>			
Accountantskosten	97.955		62.757
Adviseurkosten	54.417		127.050
Kosten RvT	1.021		2.556
Administratiekosten	56.329		18.216
Assurantiekosten	82.237		60.874
Organisatiekosten	<u>291.958</u>	-	<u>271.453</u>
<u>Algemene kosten</u>			
Aanschaf en onderhoud kleine inventaris	36.407		24.964
Abonnementen en contributies	88.613		88.078
Representatiekosten	53.196		94.681
Congreskosten	10.508		9.029
Donaties en sponsoring	-497		7.722
Overige algemene kosten	370.763	-	178.209
Algemene kosten	<u>558.991</u>	-	<u>402.683</u>
Totale overige lasten	<u><u>6.697.960</u></u>	<u><u>7.169.127</u></u>	<u><u>5.908.053</u></u>

Toelichting op de functionele exploitatierekening over 2015

Het toerekenen van de baten en lasten aan de afdelingen (welke zijn onderverdeeld naar museale functies) is gedaan op basis van verdeelsleutels. Bij de uitkomsten is gebruik gemaakt van beschikbare, en ook voor het huidige boekjaar toepasbare, verdeelsleutels. Voor een deel van de lasten ligt voor de hand onder welke functie zij vallen en is dit direct gerelateerd aan de afdeling die de kosten maakt. Bij andere kostensoorten worden verdeelsleutels gehanteerd, die hieronder zullen worden toegelicht. Het Nationale Museum van Wereldculturen hanteert voor de drie locaties eenzelfde methodiek van toerekening.

De ontwikkelingen in de nieuwe organisatie geven aanleiding tot het evalueren van de toegepaste methodiek van toerekening, voor de subsidieaanvraag 2017-2020 is deze methodiek reeds ontwikkeld. Voor de categoriale en functionele exploitatierekening 2015 is de systematiek vanuit de jaarrekening 2014 nog toegepast.

Algemeen

Bij de Publieksfunctie is een onderverdeling gemaakt tussen de vaste en tijdelijke presentatie van 80% respectievelijk 20%. Een analyse van de bezoekerscijfers van 2015 levert eenzelfde verhouding op.

Opbrengsten

De opbrengsten uit entreegelden en museumkaart bezoek, rondleidingen e.d. en uit verkopen van de winkel zijn onder publieksfunctie voor 20% toegekend aan de tijdelijke presentatie en voor 80% aan de vaste presentatie.

De opbrengsten van bruiklenen en verkopen van fotomateriaal zijn opgenomen onder de collectiefunctie.

De opbrengsten van publicaties zijn opgenomen onder de wetenschapsfunctie.

De opbrengsten uit verhuur en de indirecte opbrengsten zijn toegerekend aan het algemeen beheer.

Subsidie OCW

De onderverdeling van huur is gedaan op basis van een door de verhuurder verstrekt overzicht op basis van functies gebouwen en m2. De percentages van de huurlasten zijn gelijk zoals vermeld onder ontvangen subsidie voor huren.

Het onderdeel exploitatiebijdrage van de subsidie van het Ministerie van OCW is grotendeels verdeeld als in de laatste door de Raad van Toezicht goedgekeurde geconsolideerde jaarbegroting 2015 van het NMVW.

Overige subsidies/bijdragen

Bijdragen zijn over het algemeen toegekend met een specifiek doel. Deze bijdragen zijn opgenomen onder de functie waar ook de lasten zijn opgenomen, op welke de bijdragen betrekking hebben.

Salarislasten

De medewerkers zijn direct toewijsbaar aan de functies. De overige salariskosten zijn over het algemeen toegerekend aan het algemeen beheer, tenzij er een duidelijke relatie met een andere functie is te onderscheiden.

Afschrijvingen

De afschrijvingslasten van de museale inrichting (deel inventaris en inrichting) zijn voor 80% toegerekend aan de vaste presentatie en voor 20% aan de tijdelijke presentatie.

De afschrijvingslasten op het depot zijn verantwoord onder de collectiefunctie.

De overige afschrijvingslasten zijn verantwoord onder het algemeen beheer.

Huur

De onderverdeling van huur is gedaan op basis van een door de verhuurder verstrekt overzicht op basis van functies gebouwen en m2. De percentages van de huurlasten zijn gelijk zoals vermeld onder ontvangen subsidie voor huren.

Aankopen

De aankopen worden in zijn geheel toegerekend aan de verwerving & afstoten van de Collectiefunctie.

Overige lasten

De overige lasten worden toegerekend aan het algemeen beheer met uitzondering van direct toewijsbare overige lasten.

Toerekening saldo algemeen beheer

Het saldo van het algemeen beheer is toegerekend aan de diverse functies op basis van de totale verantwoorde lasten van de functies.

OVERIGE GEGEVENS

RESULTAATBESTEMMING:

Totaal Resultaat	2.915.786
Toevoeging BGL	-527.687
Toevoeging reserve OCW huurverlaging	-1.637.172
Toevoeging Bestemmingsfonds Liefkes	-490
Toevoeging Vervangingsreserve installaties	-92.581
Toevoeging Bestemmingsfonds Kan Sioe Yao	-12.058
Onttrekking Bestemmingsreserve	14.396
Onttrekking Tholenaar van Raalte fonds	7.500

Resultaat na specifieke bestemming	667.694
---	----------------

Algemene reserve (45%)	300.503
Bestemmingsfonds OCW	367.191

	Exploitatie rekening	
Totale opbrengsten	3.770.280	
Overige subsidies/bijdragen	1.437.065	
Rente opbrengsten	53.173	
Eigen inkomsten	5.260.518	45%
Onderdeel exploitatiebijdrage BuZa	5.500.000	
Onderdeel overige subsidies	982.942	4%
Onderdeel huren	4.536.654	
Onderdeel exploitatiebijdrage	7.628.887	
Bijdrage OCW	12.165.541	51%
Eigen inkomsten + Bijdrage OCW	23.909.001	100%

Bij het toerekenen van het exploitatieresultaat naar het eigen vermogen en het bestemmingsfonds OCW beschouwen we de voor het Tropenmuseum bijdrage niet als OCW subsidie.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afgegeven ten behoeve van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan: Raad van Toezicht Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening over 2015 van Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de exploitatierekening over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven alsmede voor het directieverslag in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De directie is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. De directie is tenslotte verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als zij noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van de relevante wet- en regelgeving te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Cultuursubsidies instellingen 2013-2016 en het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede in het kader van de financiële rechtmatigheid voor de naleving van die relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door de directie van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in

overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016 en de bepalingen van en krachtens de WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2015 voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals die in de subsidiebeschikking en het Controleprotocol Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016 zijn vermeld.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016 is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 30 maart 2016

KPMG Accountants N.V.

W.A. Touw RA

BIJLAGEN

Bijlage 1: Activiteit en bereik

Nationaal Museum van Wereldculturen	2015	Prestatie-eisen 2013-2016	2014
Totaal aantal bezoeken per jaar	397.157	366.000	378.243
- waarvan betalend	369.550	n.v.t.	344.391
- waarvan aantal bezoekers vanuit primair onderwijs	24.652	PO+VO: 53.000	26.722
- waarvan aantal bezoekers vanuit voortgezet onderwijs	24.698	PO+VO: 53.000	23.788
Aantal unieke websitebezoekers	879.859	n.v.t.	731.074
Registratiegraad >95%	Ja	n.v.t.	Nee
Collectieplan up-to-date	Ja	n.v.t.	Ja
Veiligheidsplan up-to-date	Ja*	n.v.t.	Ja

*zie overzicht Tropenmuseum

Voor het NMVW als geheel zijn voor 2013-2016 geen prestatie-eisen vastgesteld. De in bovenstaand overzicht vermelde gegevens zijn een optelsom van de gegevens van de 3 verschillende locaties.

Hieronder worden de gegevens per locatie vermeld.

Volkenkunde Leiden	2015	Prestatie-eisen 2013-2016	2014
Totaal aantal bezoeken per jaar	138.255	122.500	162.247
- waarvan betalend	128.481	n.v.t.	148.754
- waarvan aantal bezoekers vanuit primair onderwijs	10.958	PO+VO: 12.750	8.972
- waarvan aantal bezoekers vanuit voortgezet onderwijs	3.902	PO+VO: 12.750	3.498
Aantal unieke websitebezoekers	249.468	Verhogen t.o.v. 2009-2012	255.686
Registratiegraad >95%	Ja	Beschikbaar	Ja
Collectieplan up-to-date	Ja	beschikbaar	Ja
Veiligheidsplan up-to-date	Ja	beschikbaar	Ja

Afrika Museum Berg en Dal	2015	Prestatie-eisen 2013-2016	2014
Totaal aantal bezoeken per jaar	73.160	78.500	61.032
- waarvan betalend	68.035	n.v.t.	55.270
- waarvan aantal bezoekers vanuit primair onderwijs	5.339	PO+VO: 15.500	6.025
- waarvan aantal bezoekers vanuit voortgezet onderwijs	5.243	PO+VO: 15.500	4.940
Aantal unieke websitebezoekers	131.913	verhogen t.o.v. 2009-2012	106.036
Registratiegraad >95%	Ja	Ja	Nee
Collectieplan up-to-date	Ja	Ja	Ja
Veiligheidsplan up-to-date	Ja	Ja	Ja

Tropenmuseum Amsterdam	2015	Prestatie-eisen 2013-2016*	2014
Totaal aantal bezoeken per jaar	185.742	165.000	154.964
- waarvan betalend	173.034	n.v.t.	140.367
- waarvan aantal bezoekers vanuit primair onderwijs	8.411	PO+VO: 24.750	11.725
- waarvan aantal bezoekers vanuit voortgezet onderwijs	15.497	PO+VO: 24.750	15.350
Aantal unieke websitebezoekers	498.478	n.v.t.	369.352
Registratiegraad >95%	Ja	n.v.t.	Nee
Collectieplan up-to-date	Ja	n.v.t.	Ja
Veiligheidsplan up-to-date	Nee	n.v.t.	Nee

Voor het Tropenmuseum zijn in 2015 met OCW voor de volgende prestatieafspraken gemaakt voor de periode 2013-2016:

- Gemiddeld aantal bezoeken totaal 165.000
- Gemiddeld aantal scholenbezoek 24.752

In de prestatieafspraken is voor 2015 rekening gehouden met een lager aantal bezoekers vanuit het onderwijs i.v.m. de sluiting van TropenmuseumJunior gedurende een periode van 7 maanden.